40րդ ՏԱՐԻ — ՈՒՐԲԱԹ 30 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 12 ՆՈՅԵՄԲԵՐ 1909 — Թիւ 1515

ՏԷՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆ
ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՇԱՀՆԱԶԱՐ

ԽՄԲԱԳՐԱՏՈՒՆ
ՊՈԼԻՍ, ՊԱԲ — ԱԼԻ ՃԱՏՏԷՍԻ
Էպուսուուտ (Սէփէթճի) փողոց Թիւ 38

BUREAUX DU JOURNAL HAÏRENIK
Avenue de la Sublime-Porte rue Eboussuoud No. 38
CONSTANTINOPLE

10 ՓԱՐԱ

ՀԱՅՐԵՆԻՔ

ՕՐԱԳԻՐ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Պոլսոյ համար	300 Թիւ	75 ղրշ. Մէճիտ
» »	150 »	40 » »
Գաւառներու	300 »	100 » »
»	150 »	50 » »
Օտար երկիր երկօրեայ	300 »	25 ֆրանք
» » ամենօրեայ	300 »	30 »
Ռուսիա	300 »	10 րուբլի

(Միւս պայմանները տեսնել 4րդ երեսը)
Խմբագրութեան ուղղուած նամակ կամ այլ գրութիւն ետ չի դարձուիր։

درعليه‌ده باب عالی جاده‌سنده ابوالسعود سوقاغی نومرو ۳۸
«هایره‌نیك» غزته‌سی اداره‌سنه

10 ՓԱՐԱ

ՀԱՅ ՅԵՂ. ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐՆ
ԵՒ
"ՀԱՅՐԵՆԻՔ"

Եթէ մեր այս վերնագրով գրելիք յօդուածը վերէր ընկերաբանական պատմութեան էջ մը կազմելէ ազգին երիտասարդութեան համար օգտակար և հրահանգիչ, չէինք ձեռնարկեր պատասխանել Ատոմին։ Ատոմ իրենց թերթին միջոցաւ փորձեց փոթորիկ մը պայթեցնել թէ՛ մեր անձին և թէ՛ մեր թերթին շուրջը։ Կուսակցական մարդ ըլլալով՝ հայ կուսակցութիւններու յատուկ վարմոց և անթոյլատու ոգւով՝ ան կը բաղձայ ո՛չ ուրիշ բան, բայց եթէ հակառակորդի մը կործանումը և անհետացումը։ Անգղիական Փարլամէնթին երեսփոխանները ժողովին մէջ իրարու դէմ ամենախիստ քննադատութիւններ ընելէ ետք, կ'ելլեն նոյն թէյնի դեսափը և միասին թէյ կը խմեն։ Բայց միասին թէյ կարենալ խմելու համար, հարկ է որ ըլլանք իրարու դէմ եղած ըլլան միայն ընդդատաներ, փոյթ չէ որքան խիստ, որքան անագորոյն, բայց ո՛չ չարամիտ, ո՛չ անբարեմիտ մանաւանդ։ Անգղիացին սովոր է ըսել միշտ ինքնիրեն.

— Ես իրաւունք չունիմ հակառակորդս ինձմէ նուազ ուղղամիտ համարելու։ Ուղիղ մարդը միայն ես չեմ։

Այս առածն անանց կանոնն է որոնք կ'աշխատին մարդ միալ նոյն իսկ կուսակցականի մը մորթին մէջ, և մարդս, — չափելով Ատոմէն, որ ամենուն աչքին առջեւ է,—ո՛չ միշտ ուղիղ կը տեսնէ, ո՛չ միշտ ուղիղ կը դատէ, ո՛չ միշտ ուղիղ կը գործէ։ Այսպիսի բնածին տկարութիւններով վարակուած էակ մը՝ երբոր Ատոմին պէս՝ կը համարձակի Պապի մը անսխալական դերն առնել, դատել և վճռել, մենք այդպիսին կը կոչենք ծիծաղելիութեան և ինքնահաւանութեան տպաւոր մը։

Ատոմ ռէակցիոնար ըմբռնած կը կոչէ զմեզ։ Ինչո՞ւ։ Որովհետեւ համարձակեցանք սխալ մը կոչել Դաշնակցականներուն Եղբայր հացկերոյթին մասնակցութիւնը, որովհետեւ պարսաւեցինք Դաշնակցական մէջտեղ մը՝ Գաբրիէլ Էֆ.ի դէմ գրած մէկ նամակին համար, որովհետեւ հրատարակեցինք Աղթամարայ մասին Զաւէն Վրդ.ի գրած մէկ նամակը, որովհետեւ հակառակ ենք հեռուէն կամ մօտէն ձուլելու ձգտում ունեցող ո և է քաղաքական ծրագրի, որովհետեւ քննադատեցինք իր թերթին մէջ պաշտպանուած կարգ մը վարդապետութիւններ ի մասին կրօնքի, պետութեան, կղերականութեան, հայ ազգային ինքնուրոյնութեան եւայլն։

* * *

Ինչ բան Ատոմին իրաւունք տուած էր կարծել և պատել որ մենք նոյն ըմբռնումն և նոյն ձայնը պիտի ունենայինք և պէտք էր որ ունենայինք՝ ինչ որ ինքը Ատոմ ունէր։ Հայրենիքի վերելեւման օրերուն մէջ, Պոլիս գտնուող Դաշնակցականներն երեք մասի բաժնուած էին, որովհետեւ շատ մը խնդիրներու մասին կը տարբերէին գաղափարով, ըմբռնմամբ և զգացմամբ։ Այսպիսի երեւոյթ մը անբնական չէ. կը տեսնուի ամէն մարմիններու մէջ։ Կուսակցական կարգապահութեան հարկը, այսպիսի պարագաներու մէջ, կուգայ կը պարտադրէ անդամներուն վրայ ժողովին որոշման հպատակելու հարկը, և կը դատապարտէ լռութեան՝ տարակարծիքները։ Կուսակցութեան ներքին վիճակն այսպէս եղած պահուն, ինչպէս Ատոմ մը կրնայ մերժել մեզ իրաւ և իր Ազատամարտէն տարբեր կերպով խորհելու, շարժելու և գործելու, երբոր, մանաւանդ, մենք ո՛չ դաշնակցական անդամ եղած ենք անցեալին մէջ և ո՛չ ալ էինք Հայրենիքի հրատարակութեան ձեռնարկուած պահուն։ Այո՛, կը տեսնուէինք անոնցմէ ոմանց հետ, ինչպէս կը տեսնուէինք ուրիշ կուսակցութեանց անդամներու հետ, ինչպէս Երիտասարդ-Թուրքերու, Բիւրօ Գիլդի և Ահրարի կուսակցութեան անդամներու հետ։ Ո՞ւր է այն պանդոյրն որ կրնայ այս կարգի յարաբերութեանց մէջ իրաւունք մը քաղել, պահանջելու համար որ մենք այլեւս չունենանք մեր յատուկ վարդապետութիւնը, մեր յատուկ ըմբռնումը, մեր յատուկ մեթոդը։ Տեսակցութիւնն առնչութիւն չէ ո՛չ քաղաքական, ո՛չ փիլիսոփայական աշխարհին մէջ։

Ահ, Ատոմ կը սիրէ թէ մեր այս տեսակցութիւնները նպատակ ունէին մէկ բան՝ շահագործել զինքն և ուրիշները։ Օր մը, Ատոմ ցոյց կուտայ մեզ իր ընտանիքէն ստացած նամակ մը, զոր չէր համարձակած բանալ տասն հինգ օր։ Ատոմ խօսեցաւ մեզ այն հարկին վրայ, ուրուն մէջ կը գտնուէր գիշեր ու ցերեկ աշխատելու։ Թերթը իր բաւէր բարեկամի մը համար, և որոշեցինք զինքն առնել աշխատակից որպէս զի կարենանք իրեն ամսական մը վճարել։ Անձնապէս կը ցաւինք որ այս մտերմական դէպքին վրայ ան ստիպեց մեզ խօսելու։ Հոն, ուր ինքը կը տեսնէր շահագործում մը՝ կար բարեկամ ձեռքի մը կարկառումը։ Աշխատակցութիւնը կայացաւ երկու կամ երեք յօդուածի խմբագրութեան մէջ։ Բայց Ատոմի տեսութեան պղտորութիւնն այնքան թանձր է որ ոչ միայն ներկայէն, այլ հին Հայրենիքին մասին ալ հիմա սկսած է ամէն բան սխալ տեսնել։ Ատոմ կ'ըսէ.

Հայրենիքի արտօնատէրը այժմ կը շահագործէ 90-95 թուականներու Հայրենիքի անունին հետ կապուած համբաւը։ Հայրենիք եղեր էր այսօրուան պայքարողներու ժամադրավայրը։ Անոր արտօնատիրոջ պատիւը կը կայանար միայն անոր մէջ՝ որ այդ ժամադրավայրը սարքելու, անոր դուռը բանալու առաքինութիւնն ունեցեր էր։

Ազատամարտ Նօ. 92

Գումգափուի դէպքէն ետքն էր որ որոշեցինք թերթ մը հրատարակել, կոչելով անոր աշխատակցութեան բոլոր երիտասարդութիւնը։ Ամենուն հետ տեսակցիլ մեր մէկ հին սովորութիւնն է, ինչպէս կը տեսնուի։ Բոլոր անոնք որ յետոյ անուն մը ունեցան ո և է կուսակցութեան մէջ, անցած են Հայրենիքէն, ինչն Ատոմ ալ։ Օր մը եկաւ, ուր մեր աշխատակիցները կազմեր հաստատեցին կուսակցութեանց հետ և այդ օրէն սկսեալ դարձան մեր թշնամիներ իրարու դէմ։ Մենք շարունակեցինք մնալ առանձին և չեզոք առանց ոևէ կապի ոևէ կուսակցութեան հետ։ Դաշնակցականներն այն ատեն Հայրենիքը Մխիթարի մէջ այրեցին, որովհետեւ այլ եւս չէին կրնար անկէ օգտուիլ՝ գժտուած ըլլալով Արփիարի հետ որ ինքն ալ իր կողմէ Հնչակեաններու մէջ նորէն էր մտած։ Իրենց աչքին՝ թերթը այլ եւս մատնիչներու թերթ մըն էր, և անոր արտօնատէրն ու մէկ խմբագիրը մահուան կը դատապարտէին, Հայաստանն և Ազգը փրկել ուզելուն համար, անշուշտ։ Պոլսոյ ժողովուրդը դեռ կը յիշէ թէ ինչպէս մահափորձ մը կատարուեցաւ Արփիարի վրայ, Թաքսիմի զօրանոցին դէմ։

Ատոմ կը խօսի հմայքի մը մասին զոր Հայրենիք ստացած էր 90-95ի շրջանին մէջ։ Մենք հիմա այդ հմայքը շահագործել կ'ուզենք եղեր, բայց այնպիսի հմայք մը որ ուրիշներու աշխատութեան արդիւնքն է եղեր։ Այս է իր փաստաբանութիւնը։ Միայն թէ կը մոռնայ յիշել որ Դաշնակցականները ըրին ինչ որ կրնային, որպէս զի Հայրենիք հմայք չունենայ, և կամ ունեցածը չկրնայ պահել։ Եթէ այսօր Հայրենիք կը վայելէ հմայք մը, ատիկա այն հմայքը չէ զոր Ատոմ և իր կուսակցականները կազմեցին՝ զանիկա մատնիչներու թերթ անուանելով և խմբագիրներէն մին ու արտօնատէրը մահուան դատապարտելով։

Տասնըչորս տարի առաջ կը սխալէիք զմեզ իբր մատնիչ ազգին ներկայացնելով. հիմա, անտարակուսաբար, դարձեալ կը սխալիք զմեզ ախտաւոր ըմբռնած կոչելով։ Այս երկու բառերն ալ փիլիսոփայօրէն իրարու քով կը դնենք, որոնցմէ առաջինը չամչցաք գործածել մեզի դէմ 15 տարի առաջ կուսակցական կուրութեամբ, և որոնցմէ երկրորդը նոյնքան անամօթութեամբ կը գործածէք 15 տարի վերջն ալ դարձեալ կուսակցական կուրութեամբ։

ՀԱՅ ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆ
ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՄԻՈՒԹԻՒՆ

Հայկական բարեգործական ընդհանուր Միութիւնը որ քանի մը տարիէ ի վեր կազմուած է Եգիպտոսի մէջ, նախաձեռնութեամբ Պօղոս փաշա Նուպարի, ընդհանրապէս անծանօթ մնացած է Պոլսոյ Հայ հասարակութեան, թէև այդ Միութիւնը իր հաստատութեան առաջին օրերէն իսկ փութացած է օգնութեան հասնիլ Հայաստանի թշուառներուն։

Բնականաբար նախորդ ռեժիմին օրով կարելի չէր խօսիլ այդ Միութեան վրայ, ինչպէս կարելի չէր խօսիլ [illegible] ո և է ազգային կազմակերպութեան մասին. և այս է պատճառը անշուշտ որ հայկական Միութեան անունը ժողովրդական չէ եղած հոս։

Եւ սակայն հիմակ, երբ մամուլի ազատութիւն կը վայելենք, մեր պարտականութիւնն է ժողովուրդին ճանչցնել այդ բարեգործական հաստատութիւնը և ցանալ որ անիկա իր մասնաճիւղը ունենայ նաև Կ. Պոլիս, ինչպէս ունի Աղեքսանդրիա, Մանչեսթր, Ամերիկա և այլուր։

Այս Միութեան արդիւնաւոր գործունէութեան վրայ գաղափար մը կազմելու համար բաւ է աչք մը նետել իր վերջին ելեւմտից հաշուեկշռին վրայ (Յունուար-Սեպտ. 1909) զոր մեր աչքին առջեւ ունինք։

Սոյն հաշուեկշռէն կ'երեւայ որ վերջին ինն ամսուայ ժամանակամիջոցին ընկերութիւնը հանգանակած է՝

Գահիրէ և շրջականերէն	247,778	ղրշ.
Եգիպտական գաւառներէ	20,805	»
Աղեքսանդրիայէն	186,438	»
Եւրոպայէն	46,502	»
Ամերիկայէն	38,355	»
Գումար	539,878	»

Այս գումարէն իբրեւ նպաստ ղրկուած են՝ Մուշ, Սասուն, Կինձ ևն. 26325 ղրշ. Պիթլիս՝ 13162 ղրշ. Վան, Սմարկերտ, Կարինոյ, ևն. 8775 ղրշ. Բրդնիք (Սեւազ)՝ 4,022 ղրշ. Սեւազ՝ 4000, Մուշ (կրկին անգամ) 19,429 ղրշ.։ Իսկ Կիլիկիոյ զանազան կազմերու աղէտահեալներուն՝ 318,912 ղրշ. Կեսարիոյ գաղթօղ կարօտեալներուն բաշխուած է 24,375 ղրշ. Աղեքսանդրիա գաղթողներուն 25000 ղրշ. Գահիրէ գաղթողներուն՝ 16349 ղրշ.։ Կիլիկիա ղրկուած ուսուցչի և հանդերձեղէնի փոխարժէք՝ 27679 ղրշ. Ատանայի մէջ ապաստանեալները պատսպարող և դարմանող ծիրանաւորներու հաստատութեան վճարուած է 7800 ղրշ. Կ. Պոլիս Տիգրանեան Որբախնամ Յանձնախմբին վճարուած է 4431 ղրշ.։

Այս գումարներէն զատ Միութիւնը Գահիրէի և Աղեքսանդրիոյ մէջ, զանազան վաճառատուններէ նոր զգեստեղէններ հաւաքած է որոնց արժէքը կը հասնի 400 անգլ. ոսկիի և զանոնք բաշխած է կարօտեալներուն։

Այս հակիրճ թուանշանները փայլուն կերպով ցոյց կուտան թէ հայկական Ընդհանուր Միութիւնը ինչ մեծ օգնութիւն մը եղած է Հայաստանի և Կիլիկիոյ Հայ թշուառներուն համար։ Եւ պէտք է յիշել որ այդ Միութիւնը հինգ տարիէ ի վեր է որ լուռ մնջիկ կը գործէ, հետզհետէ ընդարձակելով իր գործունէութեան ասպարէզը։

Կրկին անգամ պիտի ունենանք առելի ընդարձակօրէն խօսելու բարեգործական այս մեծ հաստատութեան վրայ, որ կը ձգտի Ալիանս Իզրայէլիթի պէս հայկական Միութիւն մը դառնալ, ինչ որ փափաքն ու նպատակն եղած է հիմնադիրներուն և մասնաւորաբար Պօղոս փաշա Նուպարի։

ՊԵՏԱԿԱՆ ՀԱՅ ՈՒՍԱՆՈՂՆԵՐԸ
ԲԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Օսմանեան պետութեան կողմէ Բարիզ ղրկուած Հայ ուսանողի մը նամակէն կը քաղենք հետեւեալ շահեկան տեղեկութիւնները։

«Այսօր մտանք Լուի լը Կռան Լիսէն, ուր գիշերօթիկ ենք ամէնքս ալ։ Մեր բոլորիս դրամներն ալ սոյն Լիսէին տնօրէնութեան հասցէին պիտի ղրկուին Օսմ. Պանքային այս տեղի մասնաճիւղէն, որպէսզի ան անտեսէ պէտք եղածին պէս։ Իւրաքանչիւրիս համար տարեկան նշանակուած է 1700 ֆրանք, իսկ միւս մնացած 1300 ֆրանքը անօրէնը իր քով պիտի պահէ, որպէսզի արձակուրդներուն Եւրոպայի այլեւայլ երկիրները գիտական ուղեւորութիւններ կազմակերպել տայ մեզ։ Նախամ պէտքը՝ զմեզ հոս առաջնորդող պաշտօնեան՝ այսպէս կարգադրած է անօրէնին հետ, մեր օգտին համար։ Տնօրէնը ամսէ ամիս մեզ 10-20ական ֆրանքի պէս բան մըն ալ պիտի վճարէ, որպէսզի Եւ. կէս օրերէն վերջ և կիրակի օրերը երբ դուրս ելլենք՝ թատրոն երթանք։ Այդ Լիսէին մէջ պիտի մնանք 1-2 տարի, որպէսզի աղէկ մը պատրաստուելէ յետոյ կարենանք օգտակարապէս հետեւիլ բարձրագոյն Էքոլ Նոռմալի և Սոռպոնի դասընթացքներուն։ Կ'իմանամ հոս թէ ամէնէն առաջ մենք՝ Կեդրոնականէն ներս՝ կարող պիտի ըլլանք վերսկսելու դասընթացքներուն հետեւիլ. չափաւոր մը քննութեան պէս բան մը պիտի ընեն, ուսուցիչները պիտի զետեղեն զմեզ այլեւայլ դասարաններու մէջ, մեր կարողութեանը համաձայն։ Կեդրոնականցիներս պիտի կրնանք լաւագոյն ամէնէն բարձր կարգը մտնել, ինչպէս կ'ըսէր մեզ տնօրէնը, երբ իմ առած կրթութեանս մասին տեղեկութիւններ կ'ուզէր ինձմէ։ Ուրեմն այլեւս Լիսէն ենք և մեր գործերուն կը պատրաստենք։ Դպրոցին տիսիփլինը քիչ մը շատ խիստ է, այսպէս՝ արգիլուած է ո՛ր և է թերթ կարդալ, կրօնքի և քաղաքականութեան վրայ վիճաբանիլ, որոշուած պահերէն զատ դուրս ելլել, և այդ օրերուն ալ՝ իրիկունը որոշուած պահուն. ժամը 8½ին անպայման ներս մտնել եւլն. եւլն.։

«Երկու օր առաջ Փէր Լաշէզ գերեզմանատունը գացինք պտոյտի, Ամենայն Սրբոց տօնին առթիւ։ Այցելեցինք բնականաբար մեծանուն Հայուն՝ Գր. Օտեանի գերեզմանը, և մեծ եղաւ զարմանքս երբ ա՛յնքան անշուք գտայ այդ հայկական անձնուրացութեան գերեզմանը։ Բնազդաբար կը մօտիմ գլխուն վրայ գտնուած ծաղկամանը մաքրելու վայրի խոտերէ և կը մտադրեմ ուրիշ անգամ ծաղիկներ մշակել տալ հոն՝ գերեզմանատան պարտիզպանին։

«Ցաւալի է որ այս տեղի հայ գաղութը ցարդ չէ կրցած զգալ Օտեանի վրայ շիրիմ մը կանգնելու պարտականութիւնը։ Փութամ ըսել որ զգացումն է որ կը պակսի այս տեղի Հայերուն մէջ, ապա թէ ոչ բազմաթիւ են հոս մեծահարուստներ, որոնք իրենց իսկ անձնական ծախքովը կրնան փառաւոր շիրիմ մը կանգնել Օտեանի վրայ, առանց երբեք իրենց պիւտճէին հաւասարակշռութիւնը խանգարելու։

«Մոռցայ ըսել Ձեզ թէ այսօր ներկայացանք, բոլոր օսմանեան ուսանողներս, Բարիզի համալսարաններուն անօրէնին, որ խանդավառ ճառով մը ողջունեց զմեզ և խոստացաւ մեր զարգացման համար ամէն դիւրութիւն ընել։ Յաճախ պիտի այցելէ մեզ և եթէ պէտք տեսնէ՝ ուրիշ վարժարաններ պիտի տեղափոխէ զմեզ։ Մենէ մին ալ ճառով մը շնորհակալութիւն յայտնեց իրեն՝ այդ համակիր ընդունելութեան համար»։

Կարդացէք Խորհրդաւոր Ոճրագործութիւնը Բ. էջ:

ԱՏԱՆԱՅԻ ՀՐԿԻԶՆԵԱԼ ՇԷՆՔԵՐԸ
ԵՒ
ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԵԱՆՑ ԽՆԴԻՐԸ

Պաշ. Խմբագրութիւն
«Հայրենիք» լրագրոյ

Տէր,

Ատանայի նահանգին մէջ տեղի ունեցած ծանօթ խժդժութեանց հետեւանօք՝ ընդդէմ հրդեհի ապահովագրեալ շէնքերէն այրած կամ վնասուածներուն համար, ապահովագրական ընկերութեանց կողմէ ո և է հատուցում մերժուելուն դէմ՝ Ազգ. լրագրաց մէջ ատենէ մը ի վեր քննադատութիւններ և դիտողութիւններ կը հրատարակուին։

Այս հրատարակութիւնները վերջերս մասամբ իմ անձիս դէմ ալ ուղղուեցան, նախ՝ պարզ ակնարկութեան ձեւով և այս անգամ յայտնապէս, նաեւ անուանս յիշատակութեամբ ու տգեղ և անվայել ոճով։

Այս կարգի յարձակմանց անտեղութիւնը թէպէտ ինքնին դժուար չէ հասկնալ, սակայն հարկ կը տեսնեմ հետեւեալ բացատրութիւնները տալ հրապարակաւ, քանի որ խնդրոյն օրինական ըմբռնումէն զատ՝ ճշմարտութեան հակառակ դիրքեր ալ վերագրուած են ինձ։

Ապահովագրական ընկերութիւնք՝ ապահովագրելոց հանդէպ իրենց յանձնառութիւնները կը կատարեն, սահմանուած մասնաւոր պայմանագրերու (բոլիս) հիման վրայ, որոց մէջ որոշապէս նշանակուած են ինչ ինչ պարագաներ որ բացառութիւն կը կազմեն։ Այս բացառութեանց կարգէն են, ի մէջ այլոց՝ «ամբոխային խռովութեանց ուղղակի կամ անուղղակի հետեւանօք հրդեհներէ յառաջ եկած վնասները։ Օրինակ՝ յօդ. 12 Յ. 2, Իւնիօն Ընկերութեան ապահովագրական բոլիսի ընդհանուր պայմաններուն։

Իւնիօն ինչպէս նաեւ այն ամէն ընկերութիւնք որ ապահովագրութիւններ ունէին Ատանայի նահանգին այրած վայրերուն մէջ, առանց բացառութեան՝ մերժեցին և կը շարունակեն մերժել հրդեհէ յառաջ եկած ո և է վնասուց հատուցում միեւնոյն նկատառութիւններով, և խնդիրը, դէթ Իւնիօնի դէմ՝ դատական ձեւի մը վերածուած է, արկածեալց ոմանց պահանջմանց վրայ որոց օրինաւորութիւնը կամ ապօրինաւորութիւնը վճռել՝ դատարանին կը պատկանի այլեւս։

Ինչ որ ալ ըլլան ապահովագրական ընկերութեանց այս առարկութեանց դէմ այլոց տեսութիւնները իրաւագիտական կէտերուն վրայ, խնդիրը իր իսկութեան մէջ և իր բազմաթիւ նախընթաց նմանօրինակ պարագաներով, երբեք թոյլատու չէ որ կարելի ըլլայ մինչեւ իսկ միամտօրէն կարծել, թէ ապահովագրական ընկերութիւններէն ոմանք տրամադիր ըլլան մարդասիրական զգացումներով հրաժարիլ իրենց իրաւունքներէն, և թէ կարելի եղած ըլլայ այդ տրամադրութիւնները չեզոքացնել, անձնապէս ինձ վերագրուած միջամտութեամբ, ինչպէս ոմանք կը յանդգնին հրատարակել իբր իրողութիւն, առանց դո՛նէ անուամբ յիշատակել կարենալու այդ տրամադիր ընկերութեանց մէկ քանիին անունները։ Եթէ իրապէս գտնուէին այնպիսիներ, լաւագոյն առիթ մը պիտի եղած ըլլար իրենց համար, արտաքոյ կարգի ժողովրդականութիւն և համակրանք շահելու, և այդու՝ տիրելու նաեւ հրապարակին։ Ճշմարտութիւնը այն է սակայն, որ չկայ այդպիսի բան։

Անձնապէս իբր Հայ ես ևս կը փափաքիմ որ ապահովագրական ընկերութիւնք իրենց կարելին ընեն, դարմանելու համար խնդրոյ առարկայ եղած վնասները, որոց հետեւանքները մեծաւ մասամբ աղքատցուցիչ են։ Բայց իբր ներկայացուցիչ ընկերութեան մը, որ խնդիրը իր իրաւաբանա-խորհրդականին, Տ. Վէպէրի միջոցաւ Պոլսոյ մէջ իր ամէն մանրամասնութեամբ քննած, ու իր տեսութեանց դատական եղանակաւ պաշտպանութեան միջոցներն ալ որոշած ու պատրաստած է, և իր իրաւանց մասին կատարեալ համոզում գոյացուցած, անկարելի պիտի ըլլար արտաքոյ հրահանգներէն շեղիլ կամ անոնց հակառակ գործել, լոկ ազգասիրական նկատումներով։

Այսքան բացայայտ խնդիր մը անձնականիս դէմ յարձակմանց իբր հիմ ծառայեցուիլը պիտի փորձուէր վերագրել բոլորովին տարբեր նպատակներու կամ թելադրութեանց, որք կրնան օտարէն բղխած ըլլալ և կամ անձնական նկատումներէ մղուած. երկու պարագային մէջ ալ արդարեւ ցաւալի։

Իւնիօն ապահովագրական ընկերութիւնը ծանօթ է արդէն աշխարհի իր ուղղամիտ գործունէութեամբ։ Իր մասնաւոր ճիւղը վճարած է արդէն Ատանայի և շրջակայից այս աղէտէն արկածելոց կեանքի ապահովագրութեանց գումարները, մեծապէս դիւրացնելով օրինական ձեւականութիւնները, և եթէ միւս կարգի ապահովագրութեանց գումարները մերժած է վճարել, իր իրաւանց շրջանակէն դուրս ելած չէ, ո՛չ ալ պարտականութեանց մէջ թերացած։

Իւնիօն Ապահովագր. Ընկերութեան
Թուրքիոյ Տնօրէն
ՍԻՄՈՆ ԳԱՍՍԵԼԵԱՆ
Կ. Պոլիս 28/11 Նոյ. 1909.

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ՎԱՆԷՆ
ՇԷՅԽ ԱՊՏ-ԻՒԼ-ԳԱՏԷՐ

Վան, 14 Հոկտ. 909

Ձեզ ծանօթ են արդէն այս կողմերը վերջերս պատահած ոճրագործութիւնները։

Այս պարագային՝ կ'երեւի թէ գայլի աւետարան կը կարդայ ծերակուտական Շէյխ Ապտ-իւլ-Գատէր, որու ժամանումը ծանուցած էի նախորդ նամակիս և որ պաշտօն ունի համերաշխեցնել երկրին հայ, քիւրտ և թուրք ազգաբնակութիւնները։ Սա, տեղս հասնելէն յետոյ, իսկոյն հրաւիրելով քաղաք կոչեց քիւրտ ցեղապետները և անոնց խօսեցաւ յանուն հայրենեաց սրբազան շահուն, շեշտելով երկրին բոլոր ժողովուրդներուն համերաշխ ու միասին գործելու անհրաժեշտութիւնը։

Շէյխը քանիցս անգամ հաւաքել տուաւ նաեւ [illegible]ները և անոնց խօսեցաւ նոյն մասին, յորդորելով թէ ինչ վնասը կը

ԱՒԱՐԱՌՈՒԹԵԱՆ ԴԷՄ ԿԸ ՊԱՀԱՆՋԵՆՔ

ՀԱՄԵՐԱՇԽՈՒԹԵԱՆ ՕՐԷՆՔ ՄԸ

հայրենիքին, եթէ անոր զաւակները չարունակեն իրարու դէմ քէն ու ատելութիւն պահել և ատելին չմոռնին խաղաղ ու միասին ընակելու սկզբը: «Ահա, ըսաւ, օտարը իր մէկ ոտքն դրած է մեր դրացի Պարսիկ պետութեան սեմին վրայ և եթէ մենք չմիանանք՝ բազէին պահանջը, նա պատրաստ է դնելու մեր սեմին վրայ ալ. իմաստութիւն ունենանք այդ բազէն հեռացնելու մեզմէ և հայրենիքը չմատնելու նոր աղէտներու:»

Ապտ-իւլ-Գատէր իր մօտ հրաւիրեց նաև Հայոց Ազգ. Ժողովներու անդամները ու Հայ երեսփոխները, անոնց ալ խօսեցաւ նոյն ձեւով և ուզեց հասկնալ թէ Հայերը հաշտութեան համար ինչ պայմաններ կ'առաջարկեն: Հայերը ըսին որ իրենք ամէնէն աւելի պէտք ունին խաղաղութեան ու հետեւաբար առաւելապէս կը փնտռեն անոր բարիքները, եւ իրենց պայմանները չափաւոր են, ո՛չ միայն չափաւոր, այլ նաև բնական ու արդար: Ահա այդ պայմանները.

Հայոց հողային խնդրոյն գոհացուցիչ և վերջնական կարգադրութիւնը:

Ոճրակից պաշտօնեաներու և նախկինական զեղծարար գլուխներու հեռացում կամ փոփոխութիւն.

Քիւրդ ցեղապետներու իրական պատասխանատուութիւնը իրենց Աշիրէթին անդամներուն մէջ պատահած բոլոր ապօրինութեանց ու աւազակութեանց համար.

Հայերու մասնակցութիւնը երկրի կառավարական ու ոստիկանական պաշտօններուն.

Ամէն մէկ Քիւրդ Աշիրէթին ազնուական զաւակաց կրթութիւնը Վանայ Իտատիյէ վարժարանին մէջ ցեղապետներու ծախքով, և ամէն մէկ չորս Քիւրդ գիւղի շրջանակին մէջ նախնական վարժարաններու բացումը՝ համային կրթութեան յառաջ երթալուներով, որպէս զի այդ ցեղը ընտելանայ առաջ քաղաքակրթութեան բարիքներուն.

Արագ քննութիւն ու պատիժ Ալ-ճաւալի ոճրագործութեան և Միր-Մհէյի ու Սայիտի պէս համբաւաւոր ոճրագործներու և յելուզակներու ձերբակալութիւն ու պատիժը:

Շէյխը համբերութեամբ լսելով Հայերու այս պարկեշտ պահանջները՝ զանոնք արդարացի գտաւ, և կառավարութիւնը ու երկրի իսլամ բնակչութիւնը պատրաստ են, ըսաւ, գոհացում տալու անոնց, որոնց համար ես ալ պիտի միջնորդեմ: Գալով հողային խնդրին, ըսաւ որ, այն հողերը կամ կալուածները որոնք տէրերու բացակայութեան առթիւ ո և է պատճառով մը ծախուած չեն, պատրաստ ենք անմիջապէս յանձնել իրենց տէրերուն երբ անոնք վերադառնան, իսկ անոնք որ կառավարութեան տուրքերու կամ երկրագործական սնտուկի պարտքերու և կամ ո՛ և է պատճառով մը ծախուած են, կառավարութիւնը պատրաստ է գոհացում տալու անոնց նախորդ կամ ներկայ տէրերուն, անոնց տալով պարապ գետիններ որոնք կը գտնուին Ապաղայի դաշտին մէջ կամ այլուր: Ի վերջոյ, որոշուեցաւ Հայ ու Թուրք անդամներէ Խառն Յանձնաժողով մը կազմել, որ քննէ այս տեսակ խնդիրները արդարութեամբ և գոհացում տայ մէկ կա՛մ միւս կողմին զրկուածին:

Հայոց կողմէն առաջարկուած այս պայմաններուն փոխարէն, յանուն Թուրքերու առաջարկ մըն ալ Ապտ-իւլ-Գատէր էֆ. ըրած է: «Ձեր մէջ, ըսած է, կը գտնուին արտասահմանէ եկած մարդիկ, որոնք ո՛չ մեր երկրի ժողովուրդէն են և ո՛չ ալ մեր կառավարութեան հպատակ. անոնք պատճառ կուտան երկու ժողովուրդներուն միջև յառաջ եկած պղտորութեան՝ իրենց գործելակերպով և արտառոց գաղափարներով. ինչ պէտք կայ երկրին մէջ անոնց ներկայութեան. աւելի աղէկ չէ՞ որ մեկնին անոնք մեր երկրէն:»

Ի պատասխանի, Հայերը ըսին՝ որ ակնարկուած մարդոց հետ մենք ո և է կապ մը չունինք, ո՛չ զանոնք հրաւիրած ենք և ո՛չ ալ մեր խօսքով կը մնան կամ կ'երթան. եթէ կառավարութիւնը երկրին համար անոնց ներկայութիւնը վնասակար կը համարի, կարող է հեռացնել:

Որոշուած է այսօր համագումար ժողով մը ունենալ երկրի երեք ազգութեանց, Հայ, Թուրք ու Քիւրտ, երեսփոխներէն և հաշտութեան պայմանները բանաձևելով կնքել հաշտութիւնը: Երանի թէ անկեղծ ըլլար ան ու վերջնական: Հայրենասէր Շէյխը այս բանակցութիւնները աւարտելէն ետքը կը մեկնի Հէքարի, իր բնակութեան Շէմտինան գաւառը, ուր իր որդին ամուսնանալէն յետոյ երկու ամիսէն նորէն Կ. Պոլիս պիտի վերադառնայ, աշխատակցելու Ծերակոյտին, որուն անդամներէն մին է: Հէքարիէն զայն դիմաւորելու եկած է իր հզօր որդին, 300 հեծեալ քիւրտ ուղեկիցներով:

Շ.

ՎԱՆ, 15 Յուլս. 1909

Թուրքերը փոխանակ լսելու Շէյխ Ապտ-իւլ-Գատէրի բարեացակամ յորդորները, առանձին ժողով մը եւս կազմելով Շահպազի գիւղը գրաւող նշանաւոր Ահաբօքինէս չէյխի մը քով որոշում կ'ընեն պահանջ դնել կառավարութենէն որ անպայման չընդունուի ոչ-իսլամներու՝ մասնաւորապէս Հայերու՝ զինուորագրութիւնը, հակառակ պարագային ինքզինքնին ազատ պէտք է նկատեն իրենց գիւղերուն մէջ ու գործելիքին համար. ահա թէ ինչ մաքերով է որ կ'օրօրուի Վանի ֆանատիկ տարրը:

×

Աւարառութիւնք հետզհետէ ծաւալ կը առնեն: Քանի մը օր առաջ փորձեցին առնել քաղաքին մէկ ժամ հեռաւորութեամբ Սղկա գիւղին ոչխարները, բայց բարեբաղդաբար չյաջողեցան: Նախապէս գրած եմ Հաղոց վանքի եւ Կանդուառ գիւղի կենդանիներու յափշտակութեան մասին. նոյնպէս աւարի տարած են Հասպաստ գիւղի ոչխարները. այս գիւղին բնակիչներուն մեծ մասը Քիւրտեր են:

×

Հացի բերքը այս տարի, հակառակ մեր յոյսերուն, այնչափ լաւ չեղաւ. իրարու վրայ տեղացող անձրևները, ամպամած երկինքը կալի եղանակին, ինչպէս և անհամեմատ չատցած մուկերը խիստ վնասեցին հացաբոյսերուն որուն այսօր քօլէկը 48-50ի կը ծախուի, բայց հրապարակի վրայ այնքան չերևիր:

Մ.

ԽՈՐՀՐԴԱՒՈՐ ՈՃՐԱԳՈՐԾՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

ՍԹԷՅՆՀԷՅԼԻ ԴԱՏԱՍՏԱՆԸ

ԳԵՂԱՆԻ ԿԻՆ ՄԸ ԱՄԲԱՍՏԱՆՈՒԱԾ

ԻԲՐԵՒ ԻՐ ԱՄՈՒՍՆՈՅՆ ԵՒ ՄՕՐ ՍՊԱՆՆԻՉԸ

(Շար. Դ. հարցաքննութեան)

Նախագահ.— Գանձարկղէն ըլլալով ինչ գողցուած ձեւէ:

Սթէյնհէյլ.— Շիտակը կը վախնամ որ այդ խնդրին մէջէն չպիտի կրնամ ելլալ: Արդարև պէտք է խօսիլ ճշմարիտ գոհարեղէններու և կեղծ գոհարեղէններու վրայ, յետոյ այն գոհարեղէններու վրան զորս ամուսինս տուած է և ատոնց վրայ որոնք բարեկամներս ընծայած են: Այս խնդրին վրայ իմ պակասութիւնս այն է որ Պ. Համարի ճշմարտութիւնը տեղն ի տեղոյ չըսի առաջին օրէն, և ասոր ալ Պ. Լէյտէի խօսք մը չըրի այն գոհարեղէններու մասին զորս սիրահարներէս ընդունած էի: Իմ ճշմարիտ գոհարեղէններս մայիս 18ին սնտուկի մը մէջ դնելով Վէր-Լօժիի տունը տարի և ոճրին գիշերը միայն կեղծ գոհարեղէններ ունէի վրաս: Ուստի սկիզբները ճշմարտութիւնը չըսի: Սա այսպէս է: Աղջկանս պատիւը, իմ պատիւս, կը պարտաւորէին զիս սուտ մը խօսելու: Բայց յետոյ, ամբողջ ճշմարտութիւնը ըսի Պ. Անտրէին:

Նախ.— Երբոր ոճրին առաւօտը քննուեցաք ոստիկանութեան քոմիսէրին կողմէ, ըսիք թէ ձեր գոհարեղէնները գողցուած էին. ինչպէ՞ս գիտէիք այդ բանը քանի որ անկողնէն ելած չէիք տակաւին:

Սթէյն.— Միթէ մատս եղած գոհարեղէնները առած չէի՞ն:

Նախ.— Ոճրէն քանի մը օր ետքը գողցուած գոհարեղէններու ցուցակ մը ներկայացուցիք որ սուտ էր:

Սթէյն.— Այո՛, կրկին անգամ քանզի վախցայ որ ճշմարտութիւնը խօսելով, զիս դատելու բամբասելու տեղի կուտամ: Կը սկսէի ես ինծի համար վախնալ, կը զգայի որ կասկածներ կ'ըլլային վրաս, զիս այդ վախին մէջ կը պահէին, խորհուրդ կուտային փաստաբանի մը ընտրելու, լրագրողներ զիս կը պաշարէին… ու, անոնցմէ զանգատելու բան մը չունիմ, ինծի չա՛տ ծառայութիւն մատուցին:

Նախ.— Այդ, այն վայրկեանին ուր հրապարակել կուտայիք գոհարեղէններու այդ սուտ ցուցակը, կը կանչէիք գոհարավաճառ Սուլօյը և կը խնդրէիք իրմէ որ Վէր Լօժի տարած գոհարեղէններդ ձևափոխէ:

Սթէյն.— Ամէնէն աւելի կ'ուզէի որ աղջիկս չիմանար թէ իր հօրմէն զատ, ուրիշներէ գոհարեղէններ ընդունած եմ:

Նախ.— Տեսէ՛ք ձեր պատասխանը որքա՛ն անխոհեմ է: Ճիշդ Սուլօյի տրուած գոհարեղէններուն մէջ կը գտնուէր սաֆիրայով մատնի մը որ ձեր ամուսինը տուած էր:

Սթէյն (Քիչ մը լռութենէ ետքը, լալով).— Ըսած էի որ այդ մատնին գողցուած էր, ուստի պարտաւոր էի զայն ձևափոխել տալ:

Նախ.— Գանք այն մատնիին որուն մարգարիտը Ռէմի Քուլյարի թղթապանակին մէջ գտնուեցաւ: Ինչո՞ւ խնդրեցիք Պ. Սուլօյէն որ անոր ոսկին հալեցնէ:

Տիկին Սթէյնհէյլ կ'ըսէ թէ չյիշեր, նորէն կը սրտմտի, կը պոռայ, կուլայ, այն ատենէն որ Պ. տը Վալ կը գոչէ.

—Ահ, կը հասկնամ որ մարմրուքին կը մօտենանք կոր, քանզի մարկլիքնիդ կը բանէ երբ հարցումները չատ որոշ ըլլան:

Անրօքի Օպէն (փաստաբանը).— Շատ առաջ կ'երթաք կոր, պարոն նախագահ:

Նախ.— Ո՛չ. տիկին Սթէյնհէյլ գէչ կ'ըլլայ ամէն անգամ որ պատասխանելու դժուարութիւն կը կրէ:

Սթէյն.— Ինչո՞ւ զիս Պ. Պուռպէլի հետ չերեսցուցին:

Նախ.— Խօսինք իրեն մասին, քանի որ անունը տուիք: Ինք վկայ է. կասկած չի կայ որ այս եղածներուն մէջ իր ազդեցութիւնը չատ մեծ եղած է: Ոճրէն ետքը, Պ. Պուռպէլ, սպասման դիրք մը բռնեց. ձեզի հետ յարաբերութիւն վերահաստատելէ առաջ ուզեց գիտնալ որ յանցաւո՞ր էք թէ ո՛չ:

Սթէյն.— Պարզապէս պատշաճութեան համար էր որ ոճրէն ետքը դադրեցուց իր այցելութիւնը:

Նախ.— Իր մէկ բարեկամին՝ Պ. Մարթէնի՝ միջոցաւ ձեզ լուր չղրկե՞ց թէ միայն ինքզինքնիդ արդարացնելէ ետքը ձեզ վերստին պիտի տեսնէր և կը պահանջէր որ ոճրագործները գտնայիք:

Սթէյն.— Պ. Մարթէն աղջիկ մը ունէր որ Պ. Պուռպէլի սիրահարած էր: Ատոր համար անչուշտ այդ խօսքերը ընծայած է Պ. Պուռպէլի: Բայց ասով, ինչ փոյթ ինծի Պ. Պուռպէլը. զոր հինգ վեց անգամ միայն տեսած եմ: Ինծի համար միակ բան մը գոյութիւն ունէր, այն է աղջիկս:

Եւ տիկին Սթէյնհէյլ կը սկսի լալ ու կը նուաղի:

Նախ.— Եթէ յոգնած էք, դադրեցնենք հարցաքննութիւնը:

Սթէյն.— Ո՛չ, կ'ուզեմ մինչև ծայրը երթալ: Ամէնքը զիս կը լքանէին, բարեկամներս ինէ կը փախչէին, վրաս կը կասկածէին… աղջկանս համար պարտաւորուեցայ…

Նախ.— Իրա՛ւ է որ այդ միջոցին ամէնքէն լքուած էք:

Սթէյն.— Այո՛, և այդ ատենն էր որ բարեկամի մը միջոցաւ ծանօթացած ըլլալով Պ. Մառէլ Հիւթէնի, իրեն գրեցի այն նամակը որուն վրայ այնքա՛ն խօսուեցաւ: Կ'ուզէի ինքզինքս արդարացնել:

Նախ.— Այն նամակը որ խնդիրը վերստին բանալու պատճառ եղաւ:

Սթէյն.— Աւելի ճիշդ է ըսել որ խնդիրը շարունակուելու տուաւ:

Պզտիկ դադար մը ետքը կը լսուին մէկ քանի վկաներ: Ոստիկանութեան քոմիսէր Պ. Պուլյօթ, և երկու ոստիկան, որոնք ոճրը երևան եկած ատենուն ամէնէն առաջ եկած էին եղելութեան վայրը: Այդ վկայութիւնները ո և է չահեկան բան մը չեն պարունակեր:

Ցետոյ կը լսուի Ռէմի Քուլյար, սպասաւորը որ ոճրին ատեն Պ. Սթէյնհէյլի տանը կը ծառայէր:

Նախ.— Տեսնենք ի՞նչ անցաւ 30էն 31 մայիսի գիշերը: Ո՞ւր էիք որ, գիշերը, ճաշէն ետքը, տիկին Սթէյնհէյլի սենեակը տարիք քնահակի ջուր որ պիտի ծառայէր կօշիկները պատրաստելու և երեք գաւաթները:

Վկան.— Այո՛, կօշիկները զարդասենեակին մէջ պատրաստուելիքն:

Նախ.— Ձեր ներկայութեա՞նը:

Վկայ.— Ո՛չ: Ջուրը և գաւաթները տիկին Սթէյնհէյլի տալէ ետքը դացի պառկեցայ:

Նախ.— Գիշերը բան մը չլսեցի՞ք:

Վկայ.— Ո՛չինչ, ո՛չ մէկ աղմուկ:

Նախ.— Հետեւեալ առտուն, քանի՞ն ելաք անկողնէն:

Վկայ.— Սովորաբար ժամը վեցին կ'ելլայի, բայց այդ առտու հինգուկէսին ելայ, քանզի առջի իրիկուն տիկին Սթէյնհէյլ ինծի ըսաւ որ կանուխ ելլեմ քանզի կարելի եղածին չափ չուտ Պէլվիւ երթալ կ'ուզէր:

Նախ.— Ձեր խուցէն ելած ատեննիդ ի՞նչ պատահեցաւ:

Վկայ.— Սանդուխին վրայ էի երբ տիկին Սթէյնհէյլի ձայնը լսեցի որ զիս կը կոչէր:

Նախ.— Ձայնը սովորականին պէ՞ս էր:

Վ.— Զօրաւոր էր, սակայն ինծի քիչ մը փոխուած թուեցաւ:

Նախ.— Տիկին Սթէյնհէյլի սենեակը մտնելով ի՞նչ տեսաք:

Վ.— Տիկին Սթէյնհէյլ անկողնին վրայ երկնցած էր, վերմակը մինչեւ ծնօտները վեր առնուած էր. տիկինը կապուած էր, բայց թեթեւ մը կապանքին գպչելուս պէս քակուեցաւ և տիկինը կապերէն ազատեցաւ:

Նախ.— Կապերը քակելու համար ո և է գործիքի պէտք ունեցա՞ք:

Վ.— Ո և է գործիքի պէտք չունեցայ:

Նախ.— Երբ ներս մտաք վաղկայի խծուծը ո՞ւր էր:

Վ.— Բարձին վրայ, երեսին քով:

Նախ.— Երբ Տիկին Սթէյնհէյլ իր կապանքներէն ազատեցաւ, խորհեցա՞ւ երթալ իր ամուսինին ու մօրը տեսնելու:

Վ.— Բնաւ երբեք:

Նախ.— Անոնց մասին տեղեկութիւն հարցո՞ւց:

Վ.— Ո՛չ:

Նախ.— Տիկին Սթէյնհէյլ հետեւեալ օրը ձեզ իր քովը կանչել չտուա՞ւ:

Վ.— Այո՛: Առտուան ժամը 8ին Մարիէթին միջոցաւ զիս կանչեց և ըսաւ. «Ռէմի, այդքան վախնալ պէտք չէ, քեզ իմ պաշտպանութեանս տակ կ'առնեմ: Նուազ վախկոտ եղիր և մանաւանդ զգուշացիր ոստիկաններու հետ խօսելէ և եթէ հարցաքննեն՝ կարելի եղածին չափ քիչ խօսէ:»

Նախ.— Անհաւատալի չափ տարօրինակ յանձնարարութիւն մը:

Սթէյն.— Չեմ յիշեր թէ այդպիսի խօսք մը ըսած եմ, այսուհանդերձ, կարծեմ պատուիրեցի իրեն որ չվախնայ:

Նախ.— Տիկին Սթէյնհէյլ չըսա՞ւ ձեզի որ պաշտպանութեան պետին յայտարարէք թէ գործքեր գողցուած են:

Վկան.— Այո, բայց պէտք է ըսեմ որ տիկին Սթէյնհէյլի ըսած գործքերը, որոնք իբր թէ գողցուած էին, երբեք գոյութիւն չէին ունեցած:

Ցետոյ կը լսուին քանի մը անկարեւոր վկաներ:

Պ. Սթէյնհէյլի երկու քեռայրներն ալ կը վկայեն, բայց մանաւանդ ոճրէն դուրս խնդիրներու մասին, միայն սա կը յայտնուի որ այդ երկու քեռայրները իրենց յարաբերութիւնը խզած են եղեր տիկին Սթէյնհէյլի հետ:

Ապա կուգայ Տօքթ. Լըֆէվր որ տիկին Սթէյնհէյլը քննած էր կապերէն ազատելէն ետքը:

Նախ.— Բամպէքին չըսի՞ք, կապուածքին վրայ խօսելով. «չնչին բան է:»

Վկան.— Մտերմաբար Տօքթ. Այսբէյի ըսի: Ըսել ուզեցի որ եղածը ծանր բան մը չէր:

Նախ.— Թէ՞ կեղծուած էր:

Վկան.— Ահ, ո՛չ, այդ բանը չըսի: Միայն ըսել ուզեցի թէ կապերը ուժով սեղմուած չէին:

Նախ.— Տեսա՞ք վաղկայի խծուծը:

Վկան.— Ձեռքս չառի:

(Շարունակելի)

ՄՈՒՇՏԱԿՆԵՐ
AU RENARD BLEU
Մ. ՀԱՅԻՄՕՂԼՈՒ
Բերա, Մեծ Փողոց, Բասաժ Բանջարի, Թ. 3

ՆՈՐ ՀԱՍԱԾ ԵՆ
Առաջնակարգ մուշտակ բօքեր,
վզնոցներ, ձեռնապահներ, մօրթեր, մուշտակաւոր կրկնոցներ
Նորոյթներ
Ամենավերջին ձեւով գլխարկներ
ԱՄԷՆ ՏԵՍԱԿ
Պատրաստ ու չափու վրայ ժաքէթներ,
Նորոգութիւն եւ ձեւափոխութիւն ամէն տեսակ
մուշտակներու խնամեալ աշխատութիւն.
Խիստ զեղչուած գիներով
12—6

Ներքին Լուրեր

ԴԱՏԱՐԱՆՆԵՐՈՒ ՄԷՋ ԼԵԶՈՒԻ ԽՆԴԻՐԸ

ՑԵՂԵՐՈՒ ԼԵԶՈՒԻ ԻՐԱՒՈՒՆՔԸ

Այսօրեայ դատական նախարարութիւնը շրջաբերական մը ուղղելով Արաբիոյ նահանգներուն, ծանուցած է որ ասկէ վերջը Սուրիէի դատարաններուն մէջ միայն Թուրք լեզուն գործածուի: Այդ պարագան բաւական կը զայրացնէ արաբական մամուլը, որ դժգոհութիւն կը յայտնէ: Թանին այդ խնդրոյն վրայ խմբագրական մը գրելով, կ'առաջարկէ տակաւին ժամանակ չանցած առաջքը առնել, վասն զի չատ կարևոր է և եթէ երկար ատեն անլուծելի մնայ, բնաւ տարակուսելու չէ թէ չատ գէչ թիւրիմացութեան մը պատճառ պիտի ըլլայ: Արաբիոյ նահանգներուն ամէն կողմերը դատարաններու մէջ Թուրքերէնի գործածութեան արդարութիւնը բաշխելու գործը բոլորովին պիտի վնասուի և դատարանները մէջտեղէն վերցած պիտի ըլլան, ուրկէ առաջ գալիք դժգոհութիւնը պէտք չէ որ զարմանք պատճառէ: Թանին կը յարէ թէ Արաբիոյ փոքր մէկ գիւղաքաղաքին մէջ ապրող ժողովուրդը որ դեռ հազիւ ըմբռնած է վարչական փոփոխութեան նիւթական ապացոյցը, երբ տեսնէ որ ի վաղուց անտի իր գիտած դատարանին ներկայանալով գործը հասկցնելու իրաւունքէն զրկուած է, այլ ևս ուրիշ բան չի մտածեր. կը կարծէ թէ սահմանադրական վարչութիւնը որոշած է ջնջել իր լեզուն: Այդ կերպով այն տեսակ գետին մը կը պատրաստուի, ուր չարամիտներուն կողմէ նոր վարչութեան դէմ ցանուած ամէն բան չուտով կը ծլի, սակայն ուրիշները յանցաւոր նկատելու պէտք չկայ, կ'ըսէ Թանին, քանի որ գետինը պատրաստողը մենք ենք: Դատական նախարարութիւնը սկզբունքով իրաւունք ունի այդ տեսակ որոշում մը տալու, քանի որ Սահմանադրութիւնը կը յայտարարէ թէ տէրութեան պաշտօնական լեզուն Թուրքերէնն է: Տեսականին մէջ նոյն նախարարութիւնը իրաւունք ունի, սակայն պէտք է նաև խոստովանիլ թէ տէրութիւն մը տեսականով չի կառավարուիր: Սահմանադրութիւնն ալ կարգ մը դժուարութիւններ աչքի առջեւ ունենալով, առժամայէս գործադրելի տրամադրութիւններ սահմանած է: Երեսփոխան ըլլալու համար Թուրքերէն գրել ու կարդալ անհրաժեշտ է, սակայն ընտրութեանց առաջին շրջանին մէջ Սահմանադրութիւնը այդ մասին թոյլատու գտնուած է, վասն զի այդ պայմանը եթէ կարգ մը նահանգներու համար գործադրուի, հոն երեսփոխան ըլլալիք մարդ կարելի չէ գտնել և հետեւաբար այդ տեղերու ժողովուրդը եթէ ոչ օրէնքով, այլ նիւթապէս կը զրկուի ընտրութեան իրաւունքէն: Բոլոր Օսմանցիներուն միջեւ հաւասարութիւն մը և լաւ կենցաղավարութիւն մը ու եղբայրակցութիւն մը հաստատելու համար դիւրութիւններ ցոյց տալու և յարմարելու գծերններ փնտռելու է: Սահմանադրութիւնը նաև կը տրամադրէ թէ սովորութիւնները պիտի յարգուին, որպէս զի ժողովուրդը տարիներէ և կարելի է դարերէ ի վեր վարժուած բաներէն յանկարծ զրկուելով անհանգիստ ու դժգոհ չըլլայ: Սահմանադրութիւնը հռչակուած է, որպէսզի բոլոր տարրերը օգտուին արդարութենէ ու հաւասարութենէ և անոնց միջեւ միութեան և եղբայրակցութեան կապ մը ըլլայ, որով տրամաբանութեան հակառակ է երբ այդ օրէնքը անհամաձայնութեան մը պատճառ ըլլայ, Անհաւանական այս սկզբունքը աչքի առջեւ ունենալու է, Արաբիոյ դատարաններուն մէջ Թուրքերէն գործածելու կամ չգործածելու խնդիրը քննելու ատեն: Այդ նահանգներուն չատին մէջ Թուրքերէն ատենագիր գրելու կարող հազիւ մէկ երկու հոգի կը գտնուի, որով Թուրքերէն ատենագիրները ո՛վ պիտի գրէ: Արաբ մը Թուրքերէն չգիտնալուն համար ինչո՞ւ իր իրաւունքէն զրկուի. խեղճը ո՛ւրկէ թարգման մը պիտի գտնէ իր ցաւը հասկցնելու դատաւորին: Մարդ մը իր կառավարութենէն ամէնէն առաջ արդարութիւն կը սպասէ. երբ ոչ թէ արդարութեան արժանանալու, այլ զայն խնդրելու ալ կարելիութիւն չունենայ, մեծ անիրաւութիւն մը գործուած պիտի ըլլայ. և ոչ մէկ օրէնք, և ոչ մէկ կանոն կրնայ արդարացնել այդ անիրաւութիւնը: Կարելի է ըսուի ըլլալ թէ Արաբիոյ նահանգներու դատարաններուն մէջ արաբերէնի գործածութիւնը եթէ արտօնուի, ուրիշ նահանգներ ալ նոյնը պիտի պահանջեն. այն ատեն ո՛ւր կը մնայ օսմ. միութիւնը. միթէ օսմ. կայսրութիւնը ծայրէ ի ծայր Բաբելոնի աշտարակ մը չըլլա՞ր: Այդ խնդիրը լուծելու միակ միջոցն է աչքի առջև ունենալ սովորութիւնները: Ամէն բան իր առաջուան վիճակին մէջ թողլու է. եթէ ուրիշ տեղ մը դատարանին մէջ ի վաղուց անտի յունարէն կամ հայերէն և կամ ուրիշ լեզու մը կը գործածուի, այն ալ պէտք է պահպանել, վասն զի անոնք ալ իրաւունք ունին: Արաբիոյ նահանգներուն նոր իրաւունք մը չէ տրուածը որ ուրիշներուն ալ տրուի: Թանին կ'առաջարկէ դպրոցներ բանալով Թուրքերէն ուսուցանել Արաբներուն և աստիճանաբար առաջ երթալ, որպէս զի այդ բացառիկ վիճակները հետզհետէ վերնան և Թուրքերէնը ընդհանուր կերպով ընդհանրանայ իբրև պաշտօնական լեզու:

ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆՑ ՕՐԷՆՔԸ

ԳՈՐԾԱԴԻՐ ԻՇԽԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

Օսմանեան Լոյսի ուղղուած գրութիւն մը կը բողոքէ զանազան ընկերակցութեանց վաւերացման համար կատարուող անվերջանալի ձեւակերպութեանց և յարուցուած դժուարութեանց համար: Այդ գործերը ընդհանրապէս ստորադաս պաշտօնեաներու կը յանձնուին, որոնք իրենց ըմբռնած եղանակովը կը գործեն և ատոնց պետերը այդ կերպով ազատած կ'ըլլան ո և է պատասխանատուութենէ: Հին ռէժիմին դրութիւնն է որ կը գործադրուի: Ընկերակցութեանց օրէնքը հրատարակուելէն ետքը և որոշուած պայմանաժամէն չատ առաջ, բազմաթիւ ընկերակցութիւններ փութացին իրենց կանոնագրերէն երկու օրինակ և յայտագիր մը ներկայացնել ներքին պաշտօնատանին. մինչեւ հիմա կը սպասեն արտօնագրին, որ նոյն օրէնքին 6րդ յօդուածին տրամադրութեանց համաձայն, քսանչորս ժամէն պէտք է տրուի: Գործնականին մէջ, սակայն, խնդիրը կը կնճռոտի, այն աստիճան որ պէտք է խնդա՞լ թէ սրտնեղիլ: Նամակագիրը կը յարէ թէ կուսակալը կառավարիչին կը յանձնէ կանոնագիրը, կառավարիչը՝ ոստիկանութեան քոմիսէրին և ան ալ իր ստորադաս պաշտօնեային: Այս վերջինը, որուն պարտականութիւնն է ոստիկանական տեղեկագիրներ պատրաստել, օրէնքին կը դիմէ և հոն կը գտնէ 5րդ յօդուածը, որ կը տրամադրէ թէ ընկերակցութեանց անդամները քսան տարեկանէ պակաս, պատժական դատապարտութիւն կրած և քաղաքային իրաւունքներէ զրկուած ըլլալու չեն: Կը դիմէ անդամներուն տունը՝ հետը տանելով բարի վարքի վկայական մը՝ մէկ քանի վկաներու կողմէ ստորագրուելու համար. չատերը կը ստորագրեն, ոմանք ալ կ'ըսեն ոստիկանին թէ պէտք է դատարանին դիմէ՝ անոնց դատապարտուած ըլլալը կամ ոչ ստուգելու համար: Օրէնքը կը տրամադրէ որ քննութիւն մը եթէ հարկ ըլլայ, պէտք է գաղտնի կատարուի, հակառակ պարագան տաղտուկ կը պատճառէ չահագրգռուողներուն և զրպարտութիւններու դուռ կը բանայ: Բոլոր այս անպատեհութեանց վրայ աւելցած է Կ. Պոլսոյ կուսակալին այն որոշումը թէ ընկերակցութիւնները պէտք չէ գործածեն մասնաւորաբար պատրաստուած դրօշներ: Այդ մասին եղած լրագրական հրատարակութեանց վրայ նոյն որոշումը ետ առնուեցաւ: Այս անգամ կուսակալը իր կարծիքը փոխած կ'երեւայ: Նամակագիրը կ'ըսէ թէ այդ վիճակը անհամապատասխան է սահմանադրական երկրի մը համար, վասն զի անհաճոյ ապաւորութիւն մը կը գործէ հանրութեան վրայ: Այս ամէնուն պատճառը այն է թէ Երեսփ. Ժողովը թէ՛ ընկերութեանց և թէ՛ տպագրական օրէնքին մէջ տրամադրութիւն մը չէ դրած թէ կառավարութիւնը ի հարկին պարտաւորուի միասին հաստատել ընելու եւ թէ որոշեալ պայմանաժամին արտօնագիրը եթէ չտրուի, ընկերակցութիւնները ըստ օրինի արտօնուած նկատուին: Այդ կերպով միայն կարելի է բոլոր դժուարութեանց առաջքը առնել: Նամակագիրը այդ մասին կառավարութեան ուշադրութիւնը կը հրաւիրէ:

ՓԵՏԱԿԱՆ ԳՈՐԾԵՐ

ԿՐԵՏԷԻ ԽՆԴԻՐԸ.— Առջի օրը Բ. Դուռը ստացաւ տէրութեանց մօտ գտնուող օսմ. դեսպաններէն հեռագիրներ, որոնք կը ծանուցանեն թէ օսմ. շրջաբերական-հեռագիրը հաղորդուած են նոյն տէրութեանց արտաքին գործոց նախարարներուն։ Այս վերջինները պատասխաներ են թէ յարմար առթին պիտի քննեն Բ. Դրան առաջարկները և թէ Կ. Պոլսոյ իրենց դեսպաններուն միջոցաւ պատասխան պիտի տան։

—Օտար շրջանակներուն մէջ եղած զրոյցի մը նայելով Ֆրանսա, Ռուսիա և Իտալիա պատասխաներ են Բ. Դրան թէ ո՛րքան ատեն որ պատասխանատու վիճակ մը տեղի չունենայ, Կրետէի մէջ իրաց կացութեան պահպանմանը կուսակից են։

—Մաղէնի անօրէն Պ. Հէսէման Աթէնք հանդիպելով Եոռկիոս Թագաւորին ու նախարարապետին հետ տեսակցեր է, որոնց համար կ'ըսուի թէ Պ. Հէսէմանը կէս-պաշտօնական հանգամանքով մը օսմ. կառավարութեան մօտ ղրկեր են։ Պ. Հէսէման, որ հիմա Կ. Պոլիս կը գտնուի, երկար տեսակցութիւններ ունեցած է Եպարքոսին և ներքին ու արտաքին գործոց նախարարներուն հետ, բայց այդ տեսակցութեանց մասին լռութիւն կը պահուի։ Կ'ըսուի թէ Պ. Հէսէման Սուլթանին ալ պիտի ներկայանայ։

—Բարլինէն կը հեռագրեն թէ Ֆրանսայի նախորդ նախարարապետ Պ. Ֆլէմանս կը հերքէ այն լուրը թէ Կրետէի մասին խոստում մը բրած ըլլայ։

—Կ'ըսուի թէ Րիֆաթ փաշա Երեսփ. Ժողովին մէջ ճառ մը պիտի խօսի Կրետէի խնդրոյն վրայ։

ՆՈՐ ՆԱԽԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ.— Նախարարաց Խորհուրդը որոշեց առեւտրական ու արհեստի վերաբերեալ գործերը անջատել հանրօգուտ շինութիւններէն և երկրագործութեան գործերն ալ անտառներու և հանքերու նախարարութենէն, որով երկու նոր նախարարութիւններ կազմել՝ առեւտրական և երկրագործական։ Այդ որոշումը պիտի ներկայացուի Երեսփ. Ժողովին։

ԵՄԷՆԻ ՎԻՃԱԿԸ.— Երէկ ծանուցուեցաւ թէ Իտրիս և կարգ մը ցեղեր հնազանդութիւն յայտնած են։ Այդ մասին առնուած նոր լուրերու նայելով, Իտրիս իր գտնուած տեղէն լուր ղրկեր է Քոնֆուտայի զինուորական հրամանատարին, ըսելով որ մինչեւ հիմա բրածներուն համար կը զղջայ և թէ իր առանձինք պատասխանին վրայ պիտի ներկայանայ անձնատուր ըլլալու համար։ Իտրիս ըսած է նաեւ թէ միեւնոյն ատեն իր ստորագրութեամբ հեռագիր մը պիտի ուղղէ պատերազմական նախարարութեան։ Զինուորական հրամանատարը այս պարագաները հաղորդած ըլլալով նոյն նախարարութեան, կառավարութիւնը հարկ եղած միջոցները ձեռք առաւ։

—Զրոյց եղած էր թէ Նէճտի մէջ օսմ. զինուորները մեծ ձախողում մը կրած են, սակայն ներքին գործոց նախարարութիւնը յայտարարեց թէ այդ տեսակ տեղեկութիւն մը ստացած չէ։

ԵՐԵՍՓ. ԺՈՂՈՎԻՆ նախագահութեան համար հետեւեալ չորս ընտրելիները կան.— Ահմէտ Րիզա պէյ, Լութֆի Ֆիքրի պէյ, Մուսթաֆա Արիֆ պէյ և Խօճա Սաիտ էֆ.։ Այսուհանդերձ կ'ըսուի թէ Ահմէտ Րիզա պէյ մեծամասնութիւն պիտի չունենայ։ Այս խնդիրը պիտի որոշուի օսմ. Մ. և Յ. կուսակցութեան պատկանող երեսփոխաններուն վաղուան նիստին մէջ։

ՆԱԽԱՐԱՐԱՑ Խորհուրդը իր առջի օրուան նիստին մէջ ամէնէն աւելի զբաղեցաւ Խորհրդարանին բացման առթիւ կարդացուելիք գահաճառին պատրաստութեամբ։ Նկատողութեան առաւ մէկ տեղեկագիրը միրլիվա Սալիմ փաշայի, որ Այտընի Նահանգին մէջ աւազակները ջնջելու պաշտօն ունի։ Խորհուրդը այդ մասին որոշում մը չտուաւ։ Ինքնաշարժ կառքերու մենաշնորհին վերաբերեալ գրութիւնները յանձնուեցան Հալաճեան էֆ.ի, ուսումնասիրելու և տեղեկագիր մը պատրաստելու համար։ Որոշուեցաւ Օսմ. Ազգային Պանքին կատարել քաղաքապետութեան պէտք ունեցած մէկ միլիոն ոսկիի փոխառութիւնը և խնդիրը ներկայացուեցաւ Սուլթանին։ Սկզբունքով արտօնուեցաւ Օսմ. Ընկերութեան մը կազմութիւնը Եփրատի ու Տիգրիսի վրայ նաւարկութիւն կատարելու համար։ Այդ կազմութիւնը պիտի կատարուի Լինչի և կայս. անձնական գանձուն նախկին Ընկերութեան միացումովը։ Վերջնական որոշումը յառաջիկայ նիստին պիտի տրուի։ Խորհուրդը որոշեց միացնել Դամասկոսի, Համայի և Պաղտատի երկաթուղիի գիծերը։ Հանրօգուտ շինութեանց նախարարը այդ մասին ծրագիր մը պիտի պատրաստէ։ Ռուսչուքի չոգենաւերու մենաշնորհին պայմանագրութիւնն ալ նկատողութեան առնուեցաւ, բայց որոշում մը չտրուեցաւ։

ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ.— Օսմ. Գործակցութիւնը սա հեռագիրը ստացած է Բարիզէն.— Բըրի Բարիզիէն անունով յօդուածի մը մէջ մատնանիշ կ'ընէ Օսմ. Մ. և Յ. Գոմիթէին դէմ յայտնուող լուրջ ընդդիմութեան սպառնալիքները։ Նազըմ պէյ, որ հիմա Բարիզ կը գտնուի, կը հաստատէ այդ լուրը և Սապահէտտին պէյը գործին մէջ կը խառնէ, բայց կ'եզրակացնէ թէ Գոմիթէին անշօշափելի ուժը պիտի յաղթէ բոլոր ընդդիմութեանց։ Սապահէտտին պէյ վաղը պիտի պատասխանէ։

ՏԵՂԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԹԱՔՍԻՄԻ ՄԱՐԶԱՐԱՆԻՆ ԳԻՆԸ.— Եպարքոսին և Յունաց Պատրիարքարանին ներկայացուցիչներուն տեսակցութեան միջոցին որոշուեցաւ որ Պատրիարքարանը փաստերով և մանրամասնութեամբ տեղեկագրէ թէ ի՛նչ նպատակով առեր եղած է Թաքսիմի մարզարանին գետինը. նաեւ խնդիրը Նախարարաց Խորհուրդին կողմէ քննուելէ առաջ, կառավարութիւնը կ'առնէ իրաւագէտներու կարծիքը այդ մասին։

—Պատերազմական պաշտօնարանին Թնդանօթաձիգներու ճիւղին գեր-նախագահ գնդապետ Ֆէթհի պէյ նամակ մը ուղղելով Ենի Կազեթային և մարզարանին այդ գետնին սեփականութեան խնդրոյն վրայ խօսելով, կ'ըսէ թէ Յունաց Պատրիարքարանը կը պնդէ թէ այդ գետինը ժամանակին գերեզմանատուն էր և իր մատուցած խնդրագիրներով զանազան ատեններ տասնէն տասնհինգ հազար ոսկիով մինչեւ հիմա քսանէ հազար ոսկիէն աւելի գումար մը ստացած է, բայց առաւելով գործողութիւն չկատարուելով առիթը ներկայանալուն Պատրիարքարանը օգտուած է կառավարութեան շնորհներէն։ Ֆէթհի պէյ կը յաւելու թէ 1313ին, Խալիլ Րիֆաթ փաշայի Եպարքոսութեան օրով, Պատրիարքարանը 15,000 ոսկի ալ ստացեր է։ Այդ թուականին յանձնաժողով մը կազմուած է՝ պէտք եղած կալուածագիրները տալու համար։ Այդ յանձնաժողովը քարտէս մը պատրաստել տալով որոշեր է Թնդանօթարանի անունով գնուած մասին և մնացածին համար ալ Բէյօղլի Թաղամի յունական եկեղեցիին անունով կալուածագիրներ տալ։ Յետոյ հարկ տեսուեր է Շէրիի դատարանին վճռագիրը ստանալ և այնպէս ալ եղեր է. բայց նոյն վճռագրին վրայ փակցուելիք 15,000 ղրուշի դրոշմաթուղթի գինը վճարելու մասին անհամաձայնութիւն ծագելով, խնդիրը այդ վիճակին մէջ մնացած է։

ԱՐՄՍԹՐՈՆԿԻ գործարանին անօրէնը որ Կ. Պոլիս կը գտնուի, տեսակցեցաւ ծովային նախարարին և յետոյ Եպարքոսին հետ։

ՏՊԱԳՐԱԿԱՆ ՏԵՍՈՒՉԸ.— Զրոյց կայ թէ Տպագրական Տեսուչ Ֆազըլ Նէճիպ պէյ եպարքոսութեան մէքթուպճի պիտի կարգուի՝ փոխանակ Միւշթագ պէյի, որ վերստանձնած է Ծերակոյտին ընդհանուր քարտուղարի պաշտօնը։

ՇԻՐՔԷԹԻ ԽԱՅՐԻԷՆ.— Ծովային նախարարութիւնը վերջնականապէս ընդունեց Շիրքէթի Խայրիէի առաջարկութիւնը՝ կամուրջին նաւամատոյցին խանութները վարձելով իբրեւ սպասման սրահ գործածելու համար։ Եւրոպայէն բերուած ճարտարապետներ յատակագիծ մը պատրաստած են՝ կամուրջին նաւամատոյցներուն վրայ իջնելու և վեր ելլելու ատեն ժողովուրդը չնեղուելու համար. նաեւ նաւամատոյցին վրայ մուտքի ու ելքի զանազան տեղեր պիտի շինուին։ Շինութիւնները քանի մը օրէն պիտի աւարտին։

—Ֆրանսայի մէջ Շիրքէթի հաշւոյն շինուած երեք շոգենաւերէն երկուքն ալ՝ թիւ 62 ու 63 մօտերս պիտի ժամանեն և քննուելէ ետքը երթեւեկութեան պիտի սկսին։

ԿՈՐՍՈՒԱԾ ՏՂԱՔՆԵՐ.— Անցեալ օր ծանուցուեցաւ թէ մէկ քանի ամսուան միջոցին Կ. Պոլսոյ մէջ վաթսունըութ տղաք կորսուած են։ Հանրային ապահովութեան անօրէնը այդ առթիւ ցուցակ մը հաղորդած է թուրք լրագիրներուն։ Այդ ցուցակէն կ'երեւայ թէ կորսուած տղոց գրեթէ ամէնքն ալ գտնուած են՝ այսինքն 68էն 67ը, միայն Պէրիկիազար անուն 12 տարեկան աղջկան մը մասին տեղեկութիւն առնուած չէ։

ԶԻՆՈՒՈՐԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ժողովներուն նախնական աշխատութիւնները աւարտելու մօտ ըլլալով, միւս շաբթուան չորսի օրը վիճակի (գուրա) գործողութիւնը հանդիսաւորապէս պիտի կատարուի Պապը Հիւմայունի մէջ զինուորագրութեան դիւանին առջեւ։

ՄԱՔՍԱՏՈՒՆՆԵՐԸ.— Մէկ քանի օրէն մաքսային խորհրդական Պ. Գրաուֆորտի նախագահութեամբ յանձնաժողով մը պիտի կազմուի՝ բոլոր մաքսատանց վերակազմութեան մասին խորհրդակցելու համար։ Կ. Պոլսոյ [illegible] բոլոր հաստատութեանց անօրէնները պիտի հրաւիրուին այդ յանձնաժողովին։

ԳԵՐՄԱՆ կառավարութիւնը Կարմիր Արծիւ պատուանշանին առաջին կարգը տուաւ Նորատունկեան Գաբրիէլ էֆ.ի և Բրուսիական Թագ պատուանշանին նոյն կարգը՝ միրլիվա Խալիլ փաշայի։

ՊԱՇՏՕՆԵԱՆԵՐԸ.— Նախարարաց Խորհուրդին որոշումին համեմատ, բոլոր պաշտօնեաները պարտին միեւնոյն ժամանակ գալ և երթալ իրենց պաշտօնատեղիները։ Բայց որովհետեւ առաւօտեան ճամբորդներուն բազմութեան պատճառաւ պաշտօնեաները կ'ուշանան, ներքին գործոց նախարարութիւնը տեղեկացուց հանրօգուտ շինութեանց նախարարութեան, որպէսզի [illegible] Շիրքէթի Խայրիէի, պաշտօնեաներու երթեւեկութեան համար յատուկ և պատշաճ շոգենաւեր յատկացնելու համար։

ԳԱՒԱՌԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՀԱՄԱՎԷՆՏՆԵՐԸ.— Պարսկաստան ապաստանած հինգ հարիւր հեծեալ Համավէնտները թէեւ փորձեր են օսմ. սահմանագլուխը անցնիլ, բայց օսմ. զինուորներուն ընդդիմութեանը հանդիպելով, նորէն Պարսկաստան դարձեր և Պապաճան անուն գիւղաքաղաքի մը մօտ ապաստաներ են։ Ամէն միջոց ձեռք առնուած է այդ աւազակները ձերբակալելու համար։

ԱՆՏԱՌՆԵՐԸ.— Իզմիթի ու Ատաբազարի գիւղերու ժողովրդեան պէտքերուն յատուկ փայտ կտրելու նպատակով տեղւոյն անտառներուն մէջ վայրեր (պալթալըք) պիտի որոշուին, որպէս զի պետական անտառներուն մէջ ոտնձգութիւն չկատարուի։ Այդ նպատակով յանձնաժողով մը պիտի կազմուի և 40,000 ղրուշի ծախք մը պիտի ըլլայ։

—Նկատելով որ Ատաբազարի անտառներուն մէջ բնակութիւն հաստատելու համար Տրապիզոնի Օրտու գաւառակէն ղրկուած գաղթականները կրնայ ըլլալ որ անտառները քանդեն, որոշուեցաւ որ ատոնց իրենց տեղերը վերադարձնելու ծախքը հատուցուի անտառներու և հանքերու նախարարութեան կողմէ. նաեւ ատոնց վրայ հսկելու համար պաշտօնեայ մը ղրկուի։

ԴԱՏԱՊԱՐՏՈՒԹԻՒՆ.— Կայս. Իրատէ մը վաւերացուց զինուորական ատեաններուն կողմէ տրուած հետեւեալ որոշումները.— Տասնհինգ տարուան տաժանակիր աշխատութեան՝ Մարաշի Սպա Տիվանը Թաղէն Բէնչպէր Թաթալը Մուսթաֆան և Սէպղէճի Մաւիշօղլը Իսմայիլը, որոնք Սէրայ Ալթըլ չփոթութեանց ատեն Մարաշի Թոփալը Թաղէն Բոյաջօղլը Սամուէլը սպաննած էին։ Տասը տարուան նոյն պատիժին՝ Հաճընցի Բէչէճիօղլը Արշակը չփոթութեանց միջոցին Ինճիրլի զինուորներէն Հաճի Ահմէտի հրացանը յափշտակած ըլլալուն համար։ Երեք տարուան նոյն պատիժին՝ Մարաշի Օրչաք գիւղէն Հայթա Սուլէյմանօղլը Խալիլը, որ Մարաշի չփոթութեանց պահուն այդ գիւղէն Մոլլա Ալիի ջաղացքին մէջ աշխատող Կեավուրօղլը Աւետիսի երկու զաւակներուն և ուրիշ Հայերու սպանութեանը մասնակցած է։

ԱՅՏԸՆԻ նահանգին մէջ աւազակութիւնը ջնջելու մասին ձեռք առնուած միջոցներուն մէջ կայ նաեւ այն որոշումը, որով դրամական առանձին վարձատրութիւն մը պիտի տրուի այդ նահանգին մէջ աւազակներուն հալածման առթիւ գործօն ծառայութիւն մատուցանողներուն։

ՍԷԼԱՆԻԿԻ ԿՈՒՍԱԿԱԼԸ.— Իգդամ կ'ըսէ թէ Սէլանիկի կուսակալին նկատմամբ հակառակութիւն մը կը պատրաստուի տեղացիներուն կողմէ։ Նահանգային գործերու մասին կուսակալին անփորձութիւնը կը հաստատուի. նաեւ իր ձեռնհասութենէն դուրս գործերու կը միջամտէ։ Իգդամ ներքին գործոց նախարարութեան ուշադրութիւնը կը հրաւիրէ այդ մասին։

ՏԵՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆ ՄԸ ՀԱՄԻՏԻ ՀԵՏ.— Լը Ժէօն Թիւրքի խմբագիր Ճէլալ Նուրի պէյ, չկրնալով լրագրական տեսակցութիւն մը ունենալ Ապտիւլ-Համիտի հետ Ալլաթինիի չէնքին մէջ, հոգեհարցութեան դիմեր և «Մէտիում»ի մը միջոցաւ երեք քառորդ ժամու չափ տեսակցեր է Ապտ-իւլ-Համիտի հետ։ Այդ «Փանթեզի»ն հրատարակած է նոյն թերթին մէջ, զոր աւելորդ կը համարինք արտատպել։

ՊԱՂՏԱՏԻ կուսակալութիւնը տեղեկութիւն տուած է որ Պարսկաստանի մէջ գտնուող Պապա Ճանը Մուսթաֆա խան, Սէֆէր խան, Շէֆէր խան, Ալի Էքպէր կոչուող պետեր իրենց մարդերով միացած են Հայտէրանլը ցեղին և օսմ. սահմանագլուխը անցնելով աւազակութիւններ կ'ընեն։ Ներքին գործոց նախարարութենէ գրուեցաւ արտաքին գործոց նախարարին, Պարսիկ կառավարութեան մօտ դիմում ընել։

ՀԵԼԼԷՆԱԿԱՆ սահմանին վրայ գտնուող Գոնիցա կոչուած օսմ. պահականոցին շրջակաները օսմ. զինուորներու ջոկատ մը հանդիպեցաւ երեք յոյներու որոնցմէ մին զինեալ իսկ միւս երկուքը անզէն էին։ Ջոկատին հրամանին վրայ կանգ առին։ Բայց անոնցմէ Եանի կոչուած անձը սկսաւ կրակ ընել, զինուորները պատասխանեցին և Եանին սպաննեցին ու միւսները ձերբակալեցին։

ԱՆՏՐԷԱ կոչուող հռչակաւոր հրոսակին ընկերներէն ութ հոգի որոնք վերջին ատեններս անգլիահպատակ Բէթըրսըլի տղուն վրայ յարձակած և «ղավաս»ը վիրաւորած էին կը հետապնդուին։ Այս անգամ անոնցմէ երկու հոգի ձերբակալուեցան և զանոնք դատելու համար Իզմիրի մէջ զատ պատերազմական ատեան մը կազմուեցաւ։

ԲԱԲԵՐԴԻ Խարըր գաւառակէն Ահմէտ անունով մէկը ձերբակալուած էր 11 հրոսակներու կողմէն որոնցմէ ութն ձերբակալուած էր և միւս երկուքը կը հետապնդուէին։ Երզրումէն եկած հեռագիր մը կը տեղեկացնէ որ, անոնցմէ մէկն ալ ձերբակալուած է։

ԿԷԼԻՊՕԼՈՒԻ ՄԷՋ իտալական հպատակ հրեայ մը, Փրոսպերօ անունով, հրեայ Սալոմոնին տունը մտնելով՝ անոր աղջիկը որ իր նշանածն էր բազմաթիւ տեղերէն վիրաւորելէ յետոյ փախեր իտալական հիւպատոսարանը։ Հիւպատոսարանի թարգմանին միջոցաւ ոճրագործը դուրս հանուեցաւ և արդարութեան յանձնուեցաւ։

ՄԱՆՐ ԼՈՒՐԵՐ

Ներքին գործոց նախորդ նախարար Ֆէրիտ փաշա, առջի օրը Ֆէնէր երթալով, այցելութիւն տուաւ Յունաց Պատրիարքին։

—Կ. Պոլսոյ մէջ ձերբակալուեցաւ ու Զինուորական Ատեանին յանձնուեցաւ Ապտուլ Շահին, որ զինեալ քառասուն հոգիի հետ Ատաբազարի մէջ գիւղի մը ատեն ջաղացք մը կոխած և յետոյ Կ. Պոլիս փախած էր։

—Եըլտըզի պարտէզներուն մէջ երեք օր նուագահանդէս պիտի տրուի առողջապահական բարեգործական հաստատութեան ի նպաստ։

—Տէօթմէնի ընկերութեան Քոնսթանցիոս շոգենաւին մէջ, որ Կիրասոնէն Կ. Պոլիս եկած էր, տակառ մը ու սնտուկ մը Կրա հրացանի փամփուշտներ գտնուեցան։

—Հալէպի երեսփոխանութեան համար ընտրելի նշանակուած է արտաքին գործոց պաշտօնարանին խորհրդականներու ատեանին նախորդ օգնական և Հալէպի երեւելիներէն Ճէմիլ փաշայի որդին՝ Համիտ պէյ։

—Պէօյիւքտէրէի մօտերը, առջի օր, մաքսատան պաշտօնեայ Րաշիտ էֆ. կռիւ մը ունեցաւ իր պաշտօնակիցներէն Շէյխ Հիւսէյնի էֆ.ի որդւոյն՝ Իպրահիմ էֆ.ի հետ։ Այս վերջինը սպաննուեցաւ րէվօլվէրով։ Րաշիտ էֆ. ձերբակալուեցաւ։

—Եղեռնագործ ատեանը երեք տարուան տաժանակիր աշխատութեան դատապարտեց հելլէնացի Սպիրոսը՝ զանազան գողութիւններ կատարած ըլլալուն համար։

—Շքոտրայի Թիրան գաւառակին մէջ ոչ-իսլամներու զինուորագրական քուէները քաշուած են և 46 հոգի զինուոր եղած են։

—Ոչ-իսլամներու զինուորագրութեան ֆէրմանը կարդացուած է Պրուսայի կուսակալութեան բոլոր քաղաքներուն մէջ։ Բիլէճիկի Սամավ գիւղին մէջ 13 հոգի զինուոր եղած են։

—Րումէլիի մէջ ապաստանող Գավրասան Նակիի ընկերներէն Ալսէիա, Կօկօ, Իոքիօ անձնատուր եղան Լիվաթայի կառավարութեան։

Ազգային Լուրեր

ՊՐՈՒՍԱՅԻ Հայ ժողովրդեան կողմէ բազմաթիւ ստորագրութիւններով հեռագիր մը քաշուած է Պատերազմական Նախարարութեան, որուն մէկ օրինակը ևս երէկ յանձնուեցաւ Ազգ. Պատրիարքարանին։ Նոյն հեռագիր-հեռագրով Պրուսայի Հայ ժողովուրդը կը բողոքէ որ Օսմանեան թեզքէրէներու մէջ շատ անգամ սխալ նշանակուած ծննդեան թուականներու կարեւորութիւն տալով զինուորագրական գործողութիւններու մէջ ալ շատ անգամ սխալմունքներ կը պատահին և կը խնդրեն որ առաջնորդարանի արձանագրութիւնները և ծննդագրերը նկատի առնուին, քանի որ անոնցմէ է որ զինուորագրութեան ենթակայ երիտասարդներու տարիքին նկատմամբ աւելի ճշգրիտ տեղեկութիւններ պիտի կրնան առնուիլ։ Պատրիարքարանի կողմէ յանձնարարուեցաւ գործակատար Շիրինեան էֆ.ի Պատերազմական նախարարութեան մօտ հարկ եղած դիմումը կատարել։

ԱՅՍ ՆԻՐԱԿԻ օր տեղի ունենալիք Օսմ. Երեսփոխանական Ժողովոյ բացման հանդէսին ներկայ գտնուելու համար յատուկ հրաւիրագիր ուղղուած ըլլալով Ազգ. Պատրիարքարանին, ի դիմաց Հայ ազգին նոյն հանդէսին պիտի մասնակցին Պատր. Փոխանորդ Գեր. Տ. Ղեւոնդ Ծ. Վ. Դուրեան և Երուսաղմայ Պատ. Տեղապահ Գեր. Տ. Դանիէլ Ծ. Վ. Յակոբեան։

ԱՏԱՆԱՅԷՆ Սթամպուլի Թղթակիցը կը գրէ թէ Նոյ. 1ին (Ն. Տ.) կատարուած է բացումը ռէտիֆ-զօրաց սպաներու վարժարանին, ի ներկայութեան վալիին, հրամանատարին, հոգեւոր մարմիններու, էշրաֆին և Ատանայի ու Մերսինի մէջլիսներուն։

Իշխանութիւնները սկսած են սերմնցու հունտ բաժնել ժողովուրդին, մօտաւորապէս մինչեւ մէկ միլիոն ֆրանք արժէքով։ Քիչ ատենէն Երկրագործական պանքան պիտի բաժնէ Մէջլուսական Ժողովին քուէարկած 100,000 ոսկին, հողագործներուն և արհեստաւորներուն իբրեւ օգնութիւն։

Ատանա քաղաքին արկածեալները պիտի սկսին իրենց տուները վերաշինել։ Նոր յանձնախումբ մը, որուն ծրագիրը կազմուեցաւ, պիտի զբաղի այս նպատակին յատկացուած դրամին բաժանումով։

ՏՐԱՊԻԶՈՆԻ Առաջնորդ Տ. Էմմանուէլ Վրդ. Պալեան կը գրէ Ազգ. Պատրիարքարան թէ Յուլիս ամսոյ մէջ տեղւոյն Թաշ-Օլուքի եկեղեցւոյն կողոպտիչները ձերբակալուած և կուսակալութեան կեդրոնը բերուած են ու դատուելէ վերջ իրենց պատիժը պիտի կրեն։

ՆՊԱՍՏԻՑ Յանձնաժողովոյ կողմէ պաշտպանուող և Կեդր. վարժարան յաճախող երկու ուսանողներ դիմում ըրած էին Մեծ-Եպարքոսին և խնդրած որ նկատի առնելով իրենց նիւթական խղճալի կացութիւնը հաճի պետական գանձէն նպաստ մը շնորհել իրենց, մինչեւ իրենց ուսանողական շրջանին աւարտումը։ Մեծ-Եպարքոսը առջի օր Պատրիարքարանի պաշտօնեաներէն Լեւոն էֆ. Բիւրքճեանը կանչելով յայտարարեց որ իրաւ է թէ ինք փափաքած է այդ տղոց համար կարգադրութիւն մը ընել և այս մասին տեսակցած է ալ Ելմտական Նախարարին հետ, բայց նկատելով որ այդ պարագային դիմում ընողներու թիւը պիտի շատնայ և միւս կողմէ պիւտճէին մէջ ալ դպրոցականներու համար պուրս մը սահմանուած չէ, խնդրեց որ Պատրիարքարանի կողմէ նկատի առնուի ատոնց համար դարման մը խորհելու միջոցը։ Բիւրքճեան էֆ. ըսաւ թէ Նպաստից Յանձնաժողովը ամէն բան ըրած է տեղացող խնդրանքներուն գոհացում տալու։

ՔԻՇՆԵՒԻ (Ռուսիա) ազգայինները ի նպաստ Ատանայի արկածեալց իրենց մէջը հանգանակութիւն կատարելով 162 րուբլի հաւաքած և ղրկած են Ազգ. Պատրիարքարան կարօտելոց բաշխուելու համար։

ԲԱԲԵՐԴԷՆ կը գրեն թէ Կարինէն միակ Թուրք ձիապանի մը ընկերակցութեամբ հոն հասեր են Վանեցի այրի Նեկտար անուն կինը իր մանկամարդ աղջկան Սիրանոյշին և երկու որբերուն հետ, որոնք Առաջնորդարան ապաստաներ են յայտնելով թէ այլեւս այդ ձիապանին չեն վստահիր ոչ իրենց պատիւը ոչ ալ իրենց անձը, վասնզի ձիապանը դէշ մտադրութիւններ յայտներ է։ Կարնոյ Աղքատաց Խնամակալութեան ատենապետը որ «խանճի» է միանգամայն, չենք գիտեր ինչ անխոհեմութեամբ մը՝ չըսենք շահադիտութեամբ՝ այս խեղճերը համոզեր է և ձիապանին ալ միայն մէկ ոսկի տալով յանձնարարագիր մըն ալ տուեր է որով իբր թէ մինչեւ Տրապիզոն ղրկելու ճամբու ծախքը վճարած է։ Յիշեալները որոնք Տրապիզոն պիտի երթային կը մնան այժմ Բաբերդի Առաջնորդարանը և խանճիին ու ձիապանին վարձատրութեան եւ խնդրելով ալ դատարանի յանձնուած են։

ՆՊԱՍՏԻՑ Միջազգային Յանձնաժողովոյ շաբաթական նիստը տեղի ունեցաւ երէկ։

Մր. Բիթ բացակայ ըլլալով նախագահութիւնը կատարեց Սըր Ուիլլըմ Վիթալ։

Զաքար էֆէնտի Փափազեան որ Մր. Բիթի կողմանէ եկած էր ժողովին ներկայացուց նպաստընկալ վայրերէ հասած զանազան գրութիւններ։

Բէսմալէն կը տեղեկագրէին որ տուներու շինութեանց ձեռնարկուած է և գայմագամը անձամբ կը հսկէ շինութեան գործողութեանց. նաեւ խոստացած է 4000 անձի օրական 50 փարա նպաստ տալ։

Պահճէէն կը տեղեկագրէին որ տուներու շինութիւնները յառաջ կը տարուին մեծ փութով և կը յուսան թէ մինչեւ նոյեմբեր 5 ամբողջը աւարտին։

Տօրթ-Եօլէն կը տեղեկագրէր որ եզներ գնուած և կարօտելոց տրուած է. նաեւ պէտք եղածին չափ ցորեն բաշխուած է ժողովրդեան. սա այժմ իբրեւ գլխաւոր պէտք սերմնցու ցորենի պէտքը չլցուած է։

Զաքար էֆէնտի յայտնեց ժողովին որ ինքը երէկ ներքին գործոց նախարարին երթալով լուր առած է որ նախորդ օրը 30,000 ոսկի ղրկուած է Ատանա Երկրագործական Դրամատան կողմանէ որպէսզի սերմնցու բաժնուի կարօտելոց և տեղեկութիւն հարցուած է որ 20,000 ոսկի ևս կրնա՞ն տեղական միջոցներով հայթայթել։ Ներքին գործոց նախարարը յայտնած է նաեւ որ 100,000 ոսկի եւս մօտերս պիտի ղրկուի նոյն դրամատան կողմանէ։

Ժողովը գոհունակութեամբ լսեց Ատանայի կուսակալ Ճէմալ պէյի Մր. Բիթի ուղղեալ մէկ գրութիւնը, որով կուսակալը կարօտելոց հանգստութեան և ապրուստին համար ամէն միջոցներ ձեռք առած ըլլալը կը յայտնէ։

Մ. Բէնէտի գրութեամբ մը կը տեղեկագրէր որ Տէօրթ Եօլ ղրկուած բժիշկը նպաստաւոր տեղեկութիւններ տուած էր տեղւոյն կացութեան վրայ և մեծ գովեստով յիշած է տեղւոյն զինուորական բժիշկին մատուցած ծառայութիւնները։

Մ. Բէնէտ հեռագրաւ տեղեկացուցած էր նաեւ որ Երկրագործական Դրամատունը 700 ոսկի յատկացուցած էր Իսկէնտէրունի գայմագամութեան պատկանող վայրերու կարօտելոց սերմնցու բաշխելու համար։

ՊԱՐՏԻԶԱԿԷՆ ԿԸ ԳՐԵՆ ՄԵԶ.— «Ասկէ չուրջ ութ օր առաջ գիւղս ժամանեց Պարտիզակի Նորընտիր Միւտիր Յակոբ էֆ. Տ. Յակոբեան։ Հոս հասնելուն ձեռնարկեց անմիջապէս իր պաշտօնին, ընդունելով տեղւոյս պաշտօնական և ծանօթ անձնաւորութեանց շնորհաւորութիւնները։ Պարտիզակցին առ հասարակ ուրախ կը զգայ և բարեբախտ կը համարի ինքզինքը, ունենալով հայազգի միւտիր մը, մանաւանդ Յակոբ էֆ.ի նման ծանօթ հրապարակագիր մը։ Վստահ ենք թէ քիչ ատենէն ամէն ջանք և կարողութիւն ի գործ պիտի դնէ օգտակար ըլլալու համար իր պաշտօնավարութեան։»

ՀԻՆ ՆԱԽԻՋԵՒԱՆԻ վիճակին առաջնորդ Կիւրեղ Վարդ. Կիւրեղեան Թոքատայ վախճանած է։ Կիւրեղեան Վարդ.՝ Գէորգեան Ճեմարանի աշակերտ էր և կարող եկեղեցականի համբաւ կը վայելէր։

ՍԱՐԸԽԱՄԻՇԷՆ կը ծանուցանեն թէ անցած ամսու մէջ 900 հոգիէ բաղկացած գաղթականներու խումբ մը Թուրքիա անցած է։

ՍԿԻՒՏԱՐԻ Ցաղուց. Միութեան Տնօրէն Խորհուրդը կը խնդրէ մեզմէ ծանուցանել թէ Տիկին և Օրիորդ Ելքէնեան, մայրն ու քոյրը հանգուցեալ գրագէտին, շնորհած են 10 օսմ. ոսկւոյ պարտքը զոր Միութիւնն ունէր առ ողբացեալն Ելքէնեան, և թէ Տնօրէն Խորհուրդը խորապէս զգածուած ու շնորհապարտ է այս վեհանձնութեան համար։

Հեռագրական Բաժին

ՀՌՈՄ, 10 Նոյ.— Ատիս-Ապապայէն ստացուած պաշտօնական հեռագիրներ կը ծանուցանեն թէ Մենելիքի առողջութիւնը կը շարունակէ լաւանալ։

—Սթեֆանի գործակալութիւնը լուր կ'առնէ Լոնտոնէն թէ «անհիմն է այն զրոյցը որուն համեմատ պաշտպան պետութիւնները իբր թէ պատասխանած են արդէն Բ. Դրան իր դեսպաններուն ղրկած վերջին շրջաբերականին, ի մասին Կրետէի։ Չորս պաշտպան պետութիւնները, պատասխանելէ առաջ, ծանուցագիրներ պիտի փոխանակեն իրենց մէջ։»

—Այստեղ շատ գոհունակութիւն պատճառեց Օսմ. կառավարութեան և Յունաց Պատրիարքարանին միջեւ յառաջ եկած համաձայնութիւնը, որովհետեւ ատով վերջ կը տրուի կացութեան մը որ կրնար ծանր հետեւանքներ ունենալ։

ՊԵՏԵՐՍՊՈՒՐԿ, 10 Նոյ.— Նովոյէ Վրէմիա կը ծանուցանէ թէ անգլիացի դրամատէրներ, որոնց ներկայացուցիչը և ներշնչողն է Պ. Չէմպըրլէն, այս միջոցիս բանակցութեան մէջ են գնելու համար Վէլիքիի (Ուրալ) բոլոր հանքային շրջանակը։ Անոնց նոր քայլն է Ուրալի հանքային ճարտարագործութիւնը վերջնականապէս անգլիացւոց ձեռքը անցնելու ձեռնար-

(Շարունակութիւնը կարդալ 4րդ երես։)

ՊԷՏՔ Է ՇԱՀԻԼ
ԿԵԱՆՔԻՆ ՈՒ ԽԱՂԱՂՈՒԹԻՒՆԸ
ԿԱՐԴԱԼՈՎ
Յ. Գ. ՄՐՄԸՐԵԱՆԻ
ԳՈՐԾԵՐԷՆ

Ա. Ալէքսիա, տասնեակ խմասասփրական՝ Բ. տպագրութիւն՝ յաւելեալ ու յարդարեալ, գին 7½ ղրուշ։

Բ. Թուրքահայոց հին վաճառականութիւնն, գո՛րծ առաջին ձեռքէ, գին 12½ ղրուշ։

Գ. Ստուերք հին դէմքերու, վերջին դարերու պատմական լրջութիւններ, գին 5 ղրուշ։

Դ. 19րդ Դար եւ Յովհ. Պրուսացի Տէրոյենց. Հայ Պատմութիւն, գին 12½ ղրուշ։

Ե. Հին օրեր եւ Պուէս Խաչատուր Միսաքեան. Պատմութիւն Հայ. գին 7½ ղրուշ։

Կը ծախուին Կ. Պոլիս, Զաքմաքճըլար՝ Պալեան, Գըլըճեան, Աշճեան գրատուններն ու մեծաքանակ՝ հեղինակին քով, նոյն գրատուններուն հասցէով իրեն գրելով։ 10—8

կին մէջ: Արդէն ոսկիի և բլաթինի հանքերուն շ. մեծ մասը իրենց ձեռքը կեդրոնացած է:

—Նոյնէ Վէնէժիա կ'ըսէ թէ Մր. Չէմպըլէնի կողմէ ներշնչուած և ներկայացուած անգլ. գրամատէրեր այս միջոցին ձեռնարկներ են գնելու Ուրալ լերանց մէջ Վէվիլանի հանքային բոլոր շրջանակը: Արդէն բոլոր ոսկիի և պլատինի հանքերն Անգլիացիներուն ձեռքն են:

—Նոյնէ Վէնէժիայի մէկ հարցման վրայ Աւստրիօ-Հունգարիոյ արտաքին գործոց նախարար կոմս Էրէնթալ պատասխանեց թէ Պոսնայի խնդրոյն նկատմամբ իր վերապահումէն չի կրնար չեղիլ և ճշմարտութիւնն այն ատեն միայն պիտի յայտնուի երբ դիւանագիտական բոլոր թղթակցութիւնը բացուի:

ՓԱՐԻԶ, 10.—Մ. Բիշոն ընդունեց Օսմ. դեսպան Նաում փաշան, որ Թուրքիոյ ծանուցագիրը յանձնեց: Տեսակցութիւնը մէկ ժամէն աւելի տեւեց և Մ. Բիշոն Կրետէի խնդրոյն վրայ Օսմ. կառավարութեան ծանուցագրին ի պատասխան Ֆրանս. կառավարութեան հայեացքները պարզեց:

ՎԻԵՆՆԱ, 10.—Պոսնայի միացումով քաղաքական կացութեան մէջ յառաջ եկած փոփոխութեան հետեւանօք Աւստրիա իր զօրքն աւելցուց արեւելեան և հարաւային սահմանագլուխներուն վրայ:

ՆԻՒ-ԵՈՐՔ, 9.—Եւրոպական Նիւ-Եorf Հէրալտի կը հեռագրեն թէ Նիրոն կղզիին մէջ Ուսթանոմիկայի ռազմանաւերուն առնն Ճափոնցիները յարձակեցան Քորէայի զինուորական կցորդին վրայ, հաւանաբար իշխան Իթօյի սպանութեան վրէժը լուծելու նպատակով:

ՂԱԼԱԹԻՈՅ ՍԱԿԱՐԱՆ

29 Հոկտեմբեր, 1909

Օսմ. քօնսօլիտէ բացուեցաւ	Ղրշ.	101	34
» » ամենէն վար	»	101	32
» » » բարձր	»	101	35
» » գոցուեցաւ	»	101	34
Երկաթուղի բացուեցաւ	Ֆր.	214	25
» ամենէն վար	»	213	87½
» ամենէն բարձր	»	219	62½
» գոցուեցաւ	»	219	25
Օսմ. Պանքա	Լ. Օ.	20	30
Շիրքէթի Խայրիյէ	» »	39	
» » Համիտիյէ	» »	4	25
Թրամվայ բաժնեթուղթ	» »	8	57½
» ժուիսանս	» »	4	62½
» պարտաթուղթ	Ֆր.	492	
Անատոլուի Երկթ. բժնթղթ.	»	513	
Պալիա Գարաայտըն	»	443	

ԸՆԹԱՑՔ ԴՐԱՄՈՅ

Պէշլիք	103	20
Մէթալիք	101	
Մէճիտիէ	108	09
» մանրուք	104	20
20 ֆրանքնոց	87	14
Անգլ. Ոսկի	110	04
Բօլ Էմփերիալ	90	10
20 մարքնոց	107	20
Րուպլի	8	63

ՊՕՆՕՅԻ ԶԵՂՉ
ԵՒ ԱՒԱՆԴԻ ՎՐԱՅ
ՓՈԽԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ

Ա. Նախնիքեան վաճառականական պօնօներ կը գնէ, նաեւ փոխատուութիւն կ'ընէ գոհարեղէնի, մանիֆաթուրայի և այլ արժէքաւոր ապրանաց վրայ:
Դիմել Կ. Պոլիս, Գամանտօ խան Թիւ 20 գրասենեակը: 4—2

Banque Russe
POUR LE COMMERCE ETRANGER

ԱՐՏԱՔԻՆ ՎԱՃԱՌԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ
ՌՈՒՍԱԿԱՆ ԴՐԱՄԱՏՈՒՆ
ՄԱՍՆԱՃԻՒՂ Կ. ՊՈԼՍՈՅ

ԱՌԺԱՄԵԱՅ ԴՐԱՍԵՆԵԱԿՔ
Կալաթա, Վոյվոտա փողոց, Ասալէք խան

ՎԵՐՋՆԱԿԱՆ ԴՐԱՍԵՆԵԱԿՔ
Կալաթա, Վոյվոտա փողոց
Օսմանեան Կայս. Պանքային դիմաց

ԴՐԱՍԵՆԵԱԿՔ Ի ՍԹԱՄՊՕԼ
Սուլթան Համամ

ԿԵԴՐՈՆԱՏԵՂԻ Ի Ս. ՊԵՏԵՐՍՊՈՒՐԿ
Հիմնուած 1871ին
ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ 30,000,000 ՌՈՒՊԼԻ

ՄԱՍՆԱՃԻՒՂՔ
Ի Բարիզ, Լոնտոն, Ճենովա

ՄԱՍՆԱՃԻՒՂՔ Ի ՌՈՒՍԻԱՍՏԱՆ
Աքերման, Արխանկէլ, Աստրախան, Բաքու, Եկատերինոտար, Եկատերինբուրկ, Էլիզաւէթկրատ, Քէրսոն, Քիէվ, Քօգլօֆ, Քրեմենչուկ, Մոսկուա, Նիքոլայէֆ, Նիժնի-Նովկորոտ, Նովորոսիսք, Նիքոլայէֆ, Օտէսա, Օմսք, Բէրմ, Բոլթավա, Ռիկա, Սարաթօֆ, Սիմպիրսք, Սիմֆէրոբոլ, Թոմսք, Թիւմէն, Վէլիքի-Ուստուգ, Վիաթքա, Վոլոկտա, Վոռոնէժ:

Պանքայի և Սակարանի ամէն տեսակ գործառնութիւններ կ'ընէ: Ապրանքի վրայ դրամ փոխ կուտայ: Ցանձն կ'առնէ ապրանքներ ծախել յանձնառուչէքով:

Նպաստաւոր պայմաններով վարձու կուտայ ՍԷՅՖԻ դրամարկղեր, որոնք ամէն ապահովութիւն կ'ընծայեն:

ԸՆՏԱՆԻՔՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ
ԽՆԱՅՈՂԱԿԱՆ ՍՆՏՈՒԿ
ՇԱՏ ՆՊԱՍՏԱՒՈՐ ՏՈԿՈՍՈՎ

ԱՌԱՋՆԱԿԱՐԳ ՁՈՒԼԱՐԱՆ
ՏՊԱԳՐԱԿԱՆ ՏԱՌԵՐՈՒ
ԳՐԻԳՈՐ ՌԱՓԱՅԵԼԵԱՆ
ՊԱՊԸ ԱԼԻ, ՃԸՂԱԼ ՕՂԼՈՒ ՅՕԿՈՒՇՈՒ, Կ. ՊՈԼԻՍ

Երեսուներինը տարիներէ ի վեր հիմնուած այս Ձուլարանը վերջերս Եւրոպայէն կատարելագործուած նոր մեքենաներ բերած է եւ պատրաստ է, առաջուան պէս, Հայերէն, Թուրքերէն, Յունարէն, Յունարէն, Եբրայեցերէն, Պուլկարերէն եւ Հայերէն (?) տառեր ձուլել: Ձոյս տեսակ մասնաւորապէս Հայերէն տառերու: Ձուլարանիս սեփականութիւնն է ճանիկ Արամեանի փորագրած կաղապարները՝ Արամեան գեղեցիկ տառերու համար: Ձոյս տեսակ նոյնպէս եւ Թուրքերէնի, ինչպէս նաեւ մասնաւոր տառեր Արաբերէնի եւ Պարսկերէնի համար:

Տառերու բաղադրութեան եւ պատրաստութեան համար մեծ խնամք կը տարուի: Տոկունութիւնն ու գեղեցկութիւնը երաշխաւորուած:

Քսան տարիէ ի վեր Ձուլարանս մասնաճիւղ մըն ալ Դահիրէի մէջ ունի, որ բացի Եգիպտոսէն՝ գործառնութեան մէջ է Թունուզի, Պարսկաստանի եւ Հնդկաստանի հետ:

Գաւառներէն յանձնարարութիւններ կ'ընդունուին եւ կը կատարուին խնամքով:

Փափաքողներուն տառացուցակներ կը ղրկուին:

ԽԻՍՏ ԶԱՓԱՒՈՐ ԳԻՆԵՐ

Քիչ օրէն հրապարակ պիտի ելնէ նաեւ բոլորովին նոր տեսակ կաղապարներու վրայ ձուլուած 16 փունդօ թուրքերէն գեղեցիկ տառեր:

Երկար տարիներէ ի վեր սոյն Ձուլարանին պաշտօնէութեան մէջ գտնուող Խաչիկ աղա Ագրբեան (Պապա Խաչիկ) այլ եւս սոյն հաստատութեան մէջ չի ծառայեր: 50—2

ՏՈՔԹ. Ա. ՌՈՒՆՃԵԱՆ
ՄԱՍՆԱԳԷՏ
Ականջի, Քիթի ու Կոկորդի
Հիւանդութեանց

Բարիզի մէջ իր մասնագիտութիւնը կատարելագործած ըլլալով՝ մինչեւ ցարդ Պոլսոյ մէջ չգործածուած ելեքտրական ու ... անտոֆօսքոբի եւ ուրիշ նորահնար մեթոտներով՝ հիմնական կերպով կը բուժէ խուլութիւնը, ականջի խժալը, գլխու հնչած ցաւերը, գլխու պտոյտը, վերջապէս ականջի, քիթի, կոկորդի, բերնի ամէն տեսակ հիւանդութիւնները: Քիթի, երեսի վրայ եղած տձեւութիւնները, առանց գործողութեան, մասնաւոր մեթոտով կը շտկէ ու գլխու ու վիզի վրայ ամէն տեսակ գործողութիւն կը կատարէ: Կոկորդի ուռեցքները (պատէժմօրք) կը հանէ առանց արիւնահեղութեան, իր մասնաւոր գործիքովը: Կը գտնուի ամէն օր, մինչեւ կէս օր Պանչէ Գաբու, Համիտիէ Սիպիլի դէմ, Աքիլ Իւթիւճեան գեղարանը, իսկ կէս օրէ վերջ Բերա, Շիշլի ճամբան, Թագսիմի Ֆրանս. Հիւանդանոցին դէմ, Թիւ 41 տունը: Հինգշաբթի օրեր իր տունը դիմող աղքատ հիւանդները, իսկ վկայեալ աղքատները միշտ ձրի կը դարմանէ: 50-15

ՕԹԷԼ ՃԱՆԻԿ
Ա. ՔԷՕՄԻՒՐՃԵԱՆ, ՍԱՄՍՈՆ
Մախսի մեծ պողոտային վրայ նոր կառուցուած
Ուղեւորներու գոհունակութիւնը երաշխաւորուած է:

ՏԷՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆ
ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՇԱՀՆԱԶԱՐ

ԻՒՆԻՕՆ
ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՍՏԱՏԵԱԼ Ի ՓԱՐԻԶ 1828—1829
ԿԵԴՐՈՆԱՏԵՂԻ ՓԱՐԻԶ, ՓԼԱՍ ՎԱՆՏՕՄ 9

ԵՐԱՇԽԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆՔ
ՀՐԴԵՀԻ ՃԻՒՂ

Ապահովագրեալ դրամագլուխ	25 միլիառ	Ֆր.	
1907ին գանձուած ապահովագին	28 միլիոն	»	
Մինչեւ 1907ի վերջը հատուցուած վնասք	350	»	»
Դրամագլուխ և պահեստք	134	»	»

ԿԵԱՆՔԻ ՃԻՒՂ

Ընթացիկ ապահովագրութիւնք	338½	»	»
1907ին գանձուած ապահովագին	12½	»	»
Մինչեւ 1907ի վերջը հատուցուած վնասք	231	»	»
Դրամագլուխ և պահեստք	179	»	»

Ինչպէս այս թուանշաններէն կ'երեւի, Ընկերութեան կրկին ճիւղերու դրամագլուխն ու պահեստը խոշոր գումար մը կը կազմեն որ հսկայ երաշխաւորութիւն մը կ'ընծայէ ԻՒՆԻՕՆի ապահովագրեալց:

Արեւելքի համար մասնաւոր զեղչեալ սակացոյց, նպաստաւոր պայմաններ անհամեմատ կերպով աւելի ԴԻՒՐԱՋԱՆՑ քան ուրիշ ո՛ և է Ընկերութեան պայմանները: Ապահովագրութեան ամէն ձեւերն ամէնէն աժան գիներով օրինակի համար՝ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԻՒՆ Ի ԴԷՊ ՄԱՀՈՒ, ԽԱՌՆ, ԴՐԱՄՕԺԻՏԻ, ԵՒԼՆ.:

Ընկերութեան դրամատունն է ՕՍՄԱՆԵԱՆ ԿԱՅՍԵՐԱԿԱՆ ՊԱՆՔԱՆ

Թուրքիոյ և Արեւելքի Ընդհ. Տնօրէնութիւն
Ընդհանուր Տնօրէն ՍԻՄՈՆ ՔԱՑՍԵՐԼԵԱՆ
Պետ կենաց ճիւղին ՄԻՀՐԱՆ ՏԷՐ-ՆԵՐՍԷՍԵԱՆ
Սթամպօլ, Սուլթան-Համամ, Թոմրուքճի Օղլու խանը:
Գործակալութիւնք Թուրքիոյ գլխաւոր քաղաքաց մէջ:

ՌՕՍԻԱ
ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

1831 Մարտ 20ի Կայս. Ուքազով արտօնեալ
Ընկերութեան կեդրոնատեղին Պետերսպուրկ
Ընկերութեան ապարանքը, Մեծ Մորսքայա 27

Դրամագլուխ ամբողջովին վճարեալ	10,666,666 Ֆր.
Երաշխաւորութեան գումար աւելի քան	187,322,000 »
1907ի հասոյթ	83,232,000 »
1881էն ի վեր Ընկերութիւնը իր ապահովագրեալներուն վճարած է	581,115,000 »

Ընկերութիւնը շատ նպաստաւոր պայմաններով կ'ապահովագրէ հրդեհի, ծովային վտանգներու և ամէն տեսակ արկածներու դէմ, կեանքի բազմազան թարիֆաներ անմրցելի և բոլորներու անհամեմատ, անկաշկանդ պայմաններ:— Նաեւ, երկաթուղիով և ցամաքով ճամբորդութեանց արկածներու և նոյն իսկ ապակիներու կոտրելուն դէմ ապահովագրութիւններ: Դիմել Կ. Պոլսոյ մասնաճիւղին, Ազարեան խան, Վոյվոտա փողոց, Ղալաթիա, Պոլսոյ Գործակ. Աչըր էֆ. փողոց, Տիլսիզ Զադէ խան, Թիւ 26, Դ. ԱՐԱԳԵԱՆ Տնօրէն Կ. Պոլսոյ մասնաճիւղին
Ա. ՀԻՒՐՄՈՒԶ

Ո՞րն է Նէօշաթէլի դիտարանին վերջին մրցման մէջ ցարդ առաջացած բարձրագոյն թիւը շահող ժամացոյցը

Ո՞րն է Անատոլուի Օսմ. երկաթուղեաց պաշտօնական ժամացոյցը

Ո՞րն է իտալ. պետութեան երկաթուղեաց պաշտօնական ժամացոյցը

Ո՞րն է ռուսական երկաթուղեաց ժամացոյցը

Ո՞րն է յունական երկաթուղեաց ժամացոյցը

ԶԵՆԻԹ

ՔԱՂՈՒԱԾ
ՆԷՕՇԱԹԷԼԻ ՊԵՏԱԿԱՆ ԽՈՐՀՐԴՈՅ ՈՐՈՇՄՆԱԳՐԷՆ

ՊԵՏԱԿԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴ
ՆԷՕՇԱԹԷԼԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ՆԱՀԱՆԳԻՆ

Նկատողութեան առնելով 1905 Մայիս 23ի կանոնագիրը, որ կը վերաբերի Նէօշաթէլի աստեղագիտական դիտարանին մէջ քրոնոմէթրներու և բանափորձութեան, ինչպէս նաեւ տարեկան մրցման մէջ լաւագոյն հանդիսացող քրոնոմէթրներու և թօ սիւրներու յատկացուած մրցանակներու բաշխման:

Նկատողութեան առնելով նաեւ նահանգային դիտարանի տնօրէնին տեղեկագիրը, որու կցուած են 1908 տարւոյ մէջ քննութեան ենթարկուած քրոնոմէթրներու գնահատական ցուցակները և վկայագրերը:

Լսելով նաեւ Հասարակաց կրթութեան և երկրագործութեան բաժնի տնօրէնին բացատրութիւնները,

ԿԸ ՎՃՌԷ

Կանոնագրին սահմանած մրցանակները սա կերպով բաժնել 1908ի շրջանին համար

Ա. Գործարանատէրերու յատկացուած մրցանակներ գրպանի եւ նաւու լաւագոյն վեց քրոնոմէթրներու համար սէրիի մրցանակ:

Ա. ԿԱՐԳ	Թիւ դասակարգութեան
Աս. Պ. Պ. Ժ. Ֆավրը-Ժաքօ և Ընկ. Գործարան ԶԷՆԻԹ ժամացոյցներու, ի Լօքլ	22,8
Բօլ Պիւիրէ, ի Լօքլ	22,5
Բօլ Տիթիսհայմ, ի Շօ-տը-Ֆօն	22,2
Բօլ Տ. Նարտէն, ի Լօքլ	19,1
Գործարան Լօնժինի, ի Սէնթ-Իմիէ	14,2

Ի դիմաց Պետական Խորհրդոյ
Դիւանադպիր՝ ԲԷՐՐԷՆ Նախագահ՝ ՏՈՔԹ. ԲԷԹԹԱՎԷԼ

Միակ ներկայացուցիչ Տեարք Գ. ՍԱՐԳԻՍՕՖ եւ Ընկերութիւն, Պաղչէ Գաբու, Ճէզայիրլի Պէյ խան, Թիւ 16 50—5

ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԹԵՐԹՕՆ (94)

ՊԱՐՈՒԹԱՆ

ԽԳ.

Լոյսը խօսքը պահեց: Ճէյմս Սթէնչըր ապշութեամբ պէս մնաց և մինչև տասնեւչորս տարու չատ դոհ թողուց իր պաշտօնը: Դժբաղդաբար այդ տարիքին մէջ դէշ ծանօթներու հետ միացաւ և ինքն ալ գլխէ ելաւ:

Լորտ Մըրրի անոր խել մը յանցանքներուն ներեց, բայց օր մը իմանալով որ այդ որդեգիրը իր ստորագրութիւնը կեղծեր է, զայրացաւ ու վանեց զայն:

Արդ, չորս տարի էր որ Ճէյմս Լոնտոնի մէջ կ'ապրէր խաղով և ուրիշ զանազան արհեստներով, երբ դէմն ելաւ Բլամբան, որ 25,000 ֆրանք առաջարկեց անոր՝ իր յօրինած մէկ կառավարութեան մէջ դեր մը կատարելու համար...

—Դուք ոստիկանութեան պաշտօնեա՞յ էք, ի՞նչ էք, գոչեց Ռաուլ:

—Այս պահուս, չէ, Պ. Վէրափիւէ, Բրօսբէրի բարեկամն եմ միայն: Ի՞նչ ըլլալս ձեր վարմունքէն կախեալ է:

—Ի՞նչ կը պահանջէք:

—Գողցուած 350,000 ֆրանքը ո՞ւր է:

—Հոս է, պատասխանեց Ռաուլ:

—Լաւ... այդ անկեղծութիւնը չեմ մոռնար: Ես արդէն գիտէի որ հոս, այս պահարանին վարի գզրոցին մէջ պահուած է: Ետ պիտի առ՞ք...

Ռաուլ հասկցաւ որ խաղը կորսնցուցած էր, ուստի գնաց պահարանէն դրամատոմսերը և ահագին ծրար մը դրամատան ընկալագիր հանեց:

Երբ Պ. Վէրափիւէ անոր տուածները կը քննէր մի առ մի, Ռաուլ կամաց մը դրան մօտեցաւ, աշխուժիւ բացաւ և դուրս ելլելով՝ դուռը դրսէն կղպեց:

—Կը փախչի՛... գոչեց Պ. Ֆօվէլ:

—Բնականաբար, պատասխանեց Պ. Վէրափիւէ. գիտէի որ այդչափը խելք պիտի ընէ:

—Սակայն...

—Կ'ուզէ՞ք որ ամէն մարդ այս բանիս իմանայ: Կը փափաքէ՞ք և գլխաւորապէս տանտէրն առջև պատմել բոլոր այն խայտառակութիւնները, որոնց զոհ եղած է ձեր կինը...

—Ո՛չ, պարո՛ն...

—Ուրեմն թողէք որ այն թշուառականը փախչի: Ահա՛ գողցուած գումարը և դրամի գրաւած գոհարեղէններուն ստացագիրները:

Պ. Ֆօվէլ կը զգար որ սրտին վըրայէն ծանր բեռ մը վերցած էր: Ուզեց երախտագիտութիւնը յայտնել Պ. Վէրափիւէի և ըսաւ.

—Ձեր ինծի մատուցած անհուն ծառայութեան փոխարէն ի՞նչ կրնամ ընել:

—Պարո՛ն, ըսաւ Պ. Վէրափիւէ, ձեզմէ շնորհ մը պիտի խնդրեմ: Ես Բրօսբէրի բարեկամն եմ: Կ'ուզէ՞ք օգնել ինծի որ իր պատիւը վերահաստատենք: Ինքը Օրիորդ Մատլէնը կը սիրէ...

—Կ'երդնում որ Մատլէն անոր կինը պիտի ըլլայ, և սակ իր պատիւը վերահաստատուած պիտի ըլլայ:

—Անոր... մրմնջեց Տիկին Ֆօվէլ, Անոր...

Սեղանաւորը կնոջը քով վազեց և զայն թեւերուն մէջ սեղմելով՝ ըսաւ.

—Վալանթի՛ն, ես ա՛լ ամէն բան մոռցայ, ամէն բան...

Պ. Վէրափիւէի գործը աւարտած էր: Ուստի առանց ձայնհանելու՝ դուրս ելաւ, կառք մտաւ և կառավարին հրամայեց որ Բարիզ՝ Լուվրի պանդոկը քշէ:

Ճամբան կը խորհէր թէ ի՞նչ կերպով կրնար Բլամբանը արդարութեան յանձնել՝ առանց Տիկին Ֆօվէլի պատիւը վտանգելու, բայց միջոց մը չէր կրնար գտնել:

—Մէկ միջոց մը կայ միայն, ըսաւ ինքնին: Հարկ է որ Օլօրօնէն թշնամութեան ամբաստանութիւն մը գայ: Ես կրնամ հոն երթալ և «հասարակաց կարծիքը» պատրաստել. այն ատեն կը սկսուի այս բանին վրայ խօսուիլ և քննութիւն մը կը բացուի: Այո՛, բայց բոլոր այս բաները ընելու համար, ժամանակ պէտք է, և Բլամբան, որ ամէն բանէ տեղեկութիւն ունի, կծիկը պիտի դնէ:

Իրաւցնէ կը ցաւէր իր անկարողութեանը, երբ կառքը Լուվրի պանդոկին առջև կանգ առաւ: Գրեթէ գիշեր էր:

Պանդոկին մեծ դրան և կամարներուն ներքև առատօրէն հարիւր հոգի խռնուած էին և ոստիկանաց «Քալեցէ՛ք, քալեցէ՛ք» գոչելուն հակառակ՝ կարծես ծանր դէպքի մը վրայ կը խօսակցէին:

—Ի՞նչ եղաւ, հարցուց Պ. Վէրափիւէ հոն կեցող սպասաւորներէն մէկուն:

—Զլուած բան մը, պարոն, պատասխանեց միւսը. որ տեսակ մը Բրիւսօմ էր, անհեթեթ և տարօրինակ դէպք մը, որուն նման դէպքեր մայրաքաղաքիս մէջ միայն կը պատահին. վասն զի ես տեսայ, այո՛, աչքովս տեսայ. վերը, սա եօթներորդ պատուհանէն ելաւ նախ և առաջ. կիսամեռ էր:

Ուղեղին գինքը բանիլ, բայց ըսա՛թ... կապիկի մը կամ քնաշրջիկի մը դիւրաշարժութեամբ տանիքին վրայ ցատքեց և սկսաւ «մարդասպան կա՛յ» պոռալ: Այս վերեւքի ծայրայեղ անխոհեմութիւնը ենթադրել կուտայ ինծ թէ...

Խեղճ մարդը դժկամակութեամբ լըռեց. իր խօսակիցը հեռացեր էր:

—Ո՞ւր էր թէ ինքն ըլլա՛ր, կ'ըսէր ինքնին Պ. Վէրափիւէ, ո՞ւր էր թէ սարսափը խանգարած ըլլար անոր ուղեղը, որ անդրադարձութեան այնքան սովորակիր է:

Իր մտախօսութիւնը չաւարտեցաւ՝ բազմութիւնը ճեղքեր և յաջողեր էր պանդոկին դուռէն մտնել:

Հոն Պ. Ֆանֆերլօ մեծ սանդուղին տակ կը սպասէր տարօրինակ կերպարանքով երեք պարոններու հետ:

—Ի՞նչ կայ... գոչեց Պ. Վէրափիւէ:

Այն չորս մարդիկ դժխեի միաբանութեամբ մը բացին կոյնեցան:

—Վարպե՛տ... ըսին:

—Ո՛հ, ըսաւ դեր մարդը ձայն մը արձակելով, ի՞նչ կայ:

—Սա կայ որ, վարպետ, յարկ Ֆանֆերլօ վշտահար կերպով, սա կայ որ ես բաղդ չունիմ. առաջին անգամն է որ չյաջողած գործի մը մէջ մնամ, և ահա՛ ահրապարծս մնացի:

—Ըսել է Բլամբա՞նն է...

—Է՛... այո՛, ան է: Զարմանքէն երբ այս տեսուր գիս տեսաւ, սկսաւ նապաստակի մը պէս վազել... կը կարծէի որ չիփ չիտակ գնէ մինչև Իվրի պիտի երթայ: Ամենևեւին: Երբ Էքօլի ծառուղին հասաւ, յանկարծ միտքը բան մը եկաւ ու հոս վազեց: Շատ հաւանական է որ սատկենք առնելու եկաւ: Ներս մտաւ. ի՞նչ տեսնէ: Երեք ընկերներս հոս էին: Այս բանը կարծես մուրճի հարուած մը եղաւ իր ճակտին: Հասկցաւ որ կորսուած է, և խելքը թռաւ:

—Բայց ո՞ւր է:

—Ոստիկանութեան պաշտօնատունը ըլլալու է. տեսայ որ ոստիկաններ զինքը կապեցին և կառք մը դրին:

—Ուրեմն եկո՛ւր...

Արդարև Պ. Վէրափիւէ և Ֆանֆերլօ Բլամբանը այն մասնաւոր խցիկներէն մէկուն մէջ գտան, որք վտանգաւոր հիւանդներու պահուած են:

Զգաչապիկ մը հագուցեր էին իրեն, և կատաղութեամբ կը գալարէր երկու պաշտօնեից և բժիշկի մը միջև, որ կ'ուզէր դեղ մը խմցնել անոր:

—Օգնութի՛ւն... կը գոչէր. հասէ՛ք, օգնութի՛ւն...: Զէ՞ք տեսներ: Եղբայրս կը յառաջանայ, կ'ուզէ թունաւորել զիս...:

(Շարունակելի)